

Бізнес-клуб

Нафтаперапамповачная станцыя "Гомель"

Стар. 2

BELARUS 21.BY
Беларусь on-line у Інтэрнэце

Будзем разам!

Падпіска

у Беларусі, Кыргызстане, Латвіі, Літве, Малдове, Расіі, Таджыкістане, Украіне.

63854
індывідуальная

638542
ведамасная

Кошт
у Беларусі
1 000 рублёў.

Газета выходзіць
у другі і чацвёрты
чацвер месяца.

23 лістапада, 2006

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 47-48 (3021-3022)

Выдаецца з 1955 года

NEWS FROM BELARUS

Belarus, Russia presidents discuss wide range of international affairs in Moscow page 3

Стасункі

Беларусь мяркуе прыняць удзел у пашырэнні Панамскага канала

Стар. 4

Аспект праблемы

Аграэкатурызм — адпачынак для стомленых горадам

Стар. 6

Між намі, еўрапейцамі

Скажы мне, што ты святкуеш, і я скажу, хто ты... Стар. 12

Афіша

"Франц + Паліна"

Стар. 13

Экстрым

Усё вяртаецца на кругі свае...

Старажытны гандлёвы водны шлях "з ва-рагаў у грэкі" становіцца актуальным праз дзесяць вякоў

Стар. 15

Да ўвагі чытачоў!

Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 14 снежня 2006 года

Асоба

Леанід Гейштар — першы беларускі алімпійскі чэмпіён

Больш 40 гадоў таму гамельчанін Леанід Гейштар на XVII алімпійскіх гульнях у Рыме здзівіў увесь свет, стаўшы першым беларускім алімпійскім чэмпіёнам. Леаніду Рыгоравічу нядаўна споўнілася 70 гадоў. Сёння ён працуе выкладчыкам па грэбле на байдарках і каноэ ў дзіцяча-юнацкай школе алімпійскага рэзерву прафсаюзаў.

"Санцзян-Волат..." — шлях у космас

В КНР, у гарадах Ухань і Сяогань правінцыі Хубэй прайшлі ўрачыстыя мерапрыемствы з нагоды святкавання 10-годдзя беларуска-кітайскага сумеснага прадпрыемства "Санцзян-Волат кампанія ЛТД".

Заснавальнікамі гэтага СП з'яўляюцца кітайская кампанія касмічнай прамысловасці "Санцзян" і Мінскі завод колавых цягачоў.

У рамках урачыстых мерапрыемстваў адбылася сустрэча Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў КНР Анатоля Тозіка з намеснікам губернатара правінцыі Хубэй Лі Чуньмінам. Кіраўніцтва правінцыі Хубэй лічыць неабходным актывізаваць дзелавыя кантакты суб'ектаў гаспадарання з Брэсцкай вобласцю. Генеральнаму дырэктару СП "Санцзян-Волат кампанія ЛТД" Ван Тао ўручана Ганаровая грамата Савета Міністраў Беларусі (на здымку). Было таксама зачытана прывітальнае пасланне прэм'ер-міністра рэспублікі Сяргея Сідорскага. Падчас святочных мерапрыемстваў у правінцыі Хубэй з вялікім поспехам прайшоў канцэрт з удзелам кітайскіх і беларускіх майстроў мастацтваў, на якім выступілі вядомы беларускі ансамбль "Сябры".

Паказвае "Беларусь-ТБ"

LMI-1, 75° у. д.
Дзённік XIII Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад-2006" 20 лістапада ў 00.00

Праграма расказа аб фільмах — удзельніках кінафестывалю: "Востраў" рэжысёра Паўла Лунгіна, "Я памятаю" Сяргея Сычова, "Мне не баліць" рэжысёра Аляксея Балабанова, "Эйфарыя" Івана Вырыпаева і іншыя.

Падзея

Напярэдадні

Адкрыццё помніка Янку Купалу ў Маскве адбудзецца 28 лістапада

Цырымонія адкрыцця помніка Янку Купалу ў Маскве адбудзецца 28 лістапада. Аб гэтым карэспандэнту БелТА паведаміла прэс-сакратар Камітэта міжрэгіянальных сувязяў і нацыянальнай палітыкі ўрада Расійскай сталіцы Вольга Вельдзіна.

Паводле яе слоў, у гэты дзень у Маскве намечана правядзенне пасяджэння Савета дзелавога супрацоўніцтва Беларусі і Масквы і форуму дзелавога супрацоўніцтва "Беларусь-Масква. У працы і стварэнні разам!"

Помнік з'яўляецца падарункам Беларусі гораду Маскве. Месцам яго размяшчэння стаў маляўнічы сквер на Кутузаўскім праспекце. Аўтар праекта — беларускія майстры Леў і Сяргей Гумілеўскія. Яны стварылі чатырохметровую бронзавую скульптуру Янкі Купалы, які паўстане перад масквічамі ў вобразе пазта-рамонтчыка.

Эдуард ПІВАВАР.

аўтарам адкрылася нямала цікавых фактаў. Спецыяльна для карціны былі адноўлены вайсковыя браняпоезды і эшалон. Беларускія чыгуначнікі далі неабходную тэхніку: даваенныя паравозы, грузавыя платформы, пасажырскія вагоны.

"Час кіно"

24 лістапада ў 13.55

Перадача расказа аб творчасці мастака-пастаноўшчыка кінастудыі "Беларусьфільм" Югена Ігнацьева.

"Мая краіна — Беларусь"

Перспектывы

Парк высокіх тэхналогій Беларусі і Гандлёвая палата ЗША наладжваюць супрацоўніцтва

Парк высокіх тэхналогій і Гандлёвая палата ЗША маюць намер наладзіць супрацоўніцтва ў галіне інфармацыйных тэхналогій. Гэтыя і іншыя пытанні абмеркаваны ў час сустрэчы дырэктара адміністрацыі Парка высокіх тэхналогій (ПВТ) Беларусі Валерыя Цапкалы і віцэ-прэзідэнта па Еўропе і Еўразіі Гандлёвай палаты ЗША Гары Літмана. Былі разгледжаны магчымасці прыцягнення амерыканскіх інвестыцый, правядзення сумесных мерапрыемстваў.

Як паведамлі карэспандэнту БелТА ў МЗС, дырэктар адміністрацыі Парка высокіх тэхналогій (ПВТ) Беларусі Валерыя Цапкала

— Заканчэнне на 2-й стар. —

Турыстычны атлас

Пазнай Беларусь

"ГомельтурYST" атрымаў спецыяльны прыз Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў.

Па традыцыі працоўны год беларускіх турыстычных фірм і кампаній завяршаецца падвядзеннем вынікаў конкурсу "Пазнай Беларусь". У чацвёрты раз граматы, дыпломы і спецыяльныя прызы знаходзяць сваіх герояў.

Сёлета на ганаровыя званні лаўрэатаў і дыпламантаў конкурсу прэтэндавала рэкордная колькасць удзельнікаў — больш за 90. Узнагароды атрымалі лідэры турыстычнага бізнесу, сярод якіх — Рэспубліканскі гарнальжны курорт "Сілічы", санаторый "Сосны", цэнтр па санаторна-курортнай рабоце "Цэнтркурорт", Лідскае АДА "Святавіт" і іншыя.

Спецыяльны прыз ад Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў — за папулярнасцю разнастайнасці гістарычных і культурных каштоўнасцяў нацыянальных супольнасцяў у Беларусі атрымала турыст

— Заканчэнне на 2-й стар. —

25 лістапада ў 10.35

Праграма аб гісторыі стварэння Урэцкай і Налібоцкай шклянных мануфактур і мастацкіх асаблівасцях вырабаў на прыкладзе калекцыі беларускіх музеяў. Гледачы змогуць таксама убачыць сюжэт, прымеркаваны да дня нараджэння народнай артысткі Беларусі Марыі Захарэвіч — актрысы народнага ампула.

*Час выхаду перадач — мінскі, www.belarus-tv.by

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы" ў 52 краінах

Бізнес-клуб

Нафтаперапамповачная станцыя "Гомель"

— першы вузлавы тэрмінал нафтаправада "Дружба" на тэрыторыі Беларусі

Кожныя суткі праз НПС "Гомель" праходзіць каля 200 тысяч тон нафты, што складае каля 70 чыгуначных нафтаналіўных саставаў. У 2005 годзе трэць аб'ёма расійскага нафтавага экспарту было пракачана па нафтаправадам праз станцыю "Гомель".

НА ЗДЫМКАХ: адміністрацыйны будынак НПС "Гомель"; у галоўнай дыспетчарскай "Гомельтранснафты Дружбы" абазначаны "ніткі" нафтаправада на тэрыторыі Беларусі.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

Перспективы

Парк высокіх тэхналогій Беларусі і Гандлёвая палата ЗША наладжваюць супрацоўніцтва

— Пачатак на 1-й стар. —
наведаў з рабочым візітам ЗША і Канада 30 кастрычніка — 3 лістапада.

Адбылася сустрэча Валерыя Цапкалы з дырэктарам агенцтва BISNIS Міністэрства гандлю ЗША Таняй Шустэр. Дасягнуты дамоўленасці аб распаўсюджванні інфармацыі аб Парку і інавацыйных прапановах беларускіх кампаній сярод кампаній-кліентаў Міністэрства гандлю ЗША.

Амерыканскі бок прыняў запрашэнне Беларусі паўдзельнічаць у семінары, прысвечаным праблемам абароны правоў інтэлектуальнай уласнасці ў сферы высокіх тэхналогій, які плануецца правесці ў нашай краіне.

Валерый Цапкала наведаў адміністрацыю паркаў высокіх тэхналогій штатаў Вірджынія і Мэрыленд. У гэтых штатах сканцэнтраваны вядучыя кампаніі Усходняга ўзбярэжжа ЗША ў галіне навуковых даследаванняў, распрацоўкі праграмнага забеспячэння, біятэхналогій, а таксама універсі-

тэты і навукова-даследчыя ўстановы. У адміністрацыях гэтых паркаў прайшлі прэзентацыі Парка высокіх тэхналогій Беларусі.

У горадзе Балтымор, буйнейшым навукова-прамысловым цэнтры штата Мэрыленд, адбылася сустрэча Валерыя Цапкалы з кіраўніцтвам Цэнтра перспектывных тэхналогій, што займаецца, у тым ліку з выкарыстаннем дзяржаўнага фінансавання, аказаннем падтрымкі кампаніям у галіне перадавых тэхналогій і біятэхналогій (арганізацыйная і кансалтынгавая падтрымка, размяшчэнне і прадастаўленне рэзідэнтам неабходнай высокатэхналагічнай інфраструктуры).

Валерый Цапкала правёў перагаворы з дырэктарам Парка высокіх тэхналогій "Teqsoigner", які знаходзіцца ў зоне кампактнага размяшчэння ІТ-кампаній штата Вірджынія і аказвае падтрымку ў развіцці бізнесу дробным і сярэднім кампаніям.

Кіраўніку дэпартаменту міжнародных сувязяў Савета па высо-

кіх тэхналогій штата Вірджынія (аб'ядноўвае больш як 1 100 кампаній) перададзена запрашэнне наведаць Беларусь для азнаямлення з Паркам высокіх тэхналогій і ўстанаўлення кантактаў з беларускімі ІТ-кампаніямі.

Знаходзячыся ў Канадзе, Валерый Цапкала правёў перагаворы з кіраўніком Асацыяцыі тэхнапаркаў Канады і прадстаўніком дзяржаўнага агенцтва правінцыі Квебек "Investissment Quebec" Жанам Фрэштэтам. Бакі абмеркавалі магчымасць прыцягнення інвестыцый у развіцці інфраструктуры ПВТ і супрацоўніцтва з Асацыяцыяй.

Валерый Цапкала таксама пачаў у размяшчэнні недалёка ад Манрэалы тэхнапарку "Saint Laurent" і наведаў кампанію "Satellie Networks", што з'яўляецца адным з рэзідэнтаў тэхнапарку. З рэзідэнтам кампаніі Дональдам Осбарнам абмеркаваны магчымыя напрамкі супрацоўніцтва ў галіне касмічнай сувязі і тэлекамунікацыяў.

Сітуацыя

Прэмія... за адмову ад хабару

У пагранвойсках Беларусі ўсталявана прэмія ў памеры 300 тысяч рублёў для вайскоўцаў, якія адмовіліся ад хабару. Аб гэтым паведаміў начальнік службы ўласнай бяспекі Дзяржаўнага камітэта пагранвойскаў Уладзімір Рыбальчанка.

З пачатку бягучага года зафіксавана 156 спроб дачы хабару памежнікам у пунктах пропуску. Для параўнання: у 2005 годзе такіх выпадкаў было 106. У 125 выпадках правапарушальнікі адмовіліся ад дачы хабару пасля таго, як былі папярэджаны аб крымінальнай адказнасці. Па астатніх фактах органы Пракуратуры і МУС узбудзілі 14

крымінальных спраў па прыкметах злачынства, прадугледжанага артыкулам 431 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (дача хабару).

Уладзімір Рыбальчанка паведаміў, што ў гэтым годзе камандзіры злучэнняў і частак памежных войскаў, а таксама супрацоўнікі праваахоўчых органаў узбудзілі 34 крымінальныя справы ў ходзе ба-

рацьбы з карушчый на дзяржаўнай мяжы. 26 супрацоўнікаў, якіх затрымалі пры ўчыненні супрацьпраўных дзеянняў, звольнены з пагранічных войскаў.

Алег ЛІЦКЕВІЧ, БелТА.

"Белшыну" чакаюць у Інданезіі, Батсване і...

ААТ "Белшына" ў 2006-2007 гадах адкрые 16 гандлёвых арганізацый па рэалізацыі шыннай прадукцыі ў краінах СНД і далёкага замежжа: Расіі, Украіне, Казахстане, Літве, Гвінеі, Батсване, Інданезіі.

ААТ "Белшына" — адно з буйнейшых шынных прадпрыемстваў у Еўропе. Выпускае каля 200 тыпарэмераў шын для легкавых, грузавых,

вялікагрузных аўтамабіляў, будаўніча-дарожных і пад'ёмна-транспартных машын, электратранспарту, аўтобусаў, трактароў і сельскагаспадарчых машын. Прадукцыя "Белшыны" экспартуецца больш як у 40 краін свету.

Мілена АНУФРЫЁНАК, БелТА.

Праект

Узводзіцца унікальны спорткомплекс "Мінск-Арэна"

Будаўніцтва шматфункцыянальнага спартыўнага комплексу "Мінск-Арэна" будзе завершана ў 2009 годзе.

На думку спецыялістаў, гэта будзе адно з лепшых спартыўных збудаванняў не толькі ў СНД, але і Еўропе, дзе ўсё прадугледжана для спарторніцтваў самага высокага сусветнага ўзроўню.

"Мінск-Арэна" — унікальны спартыўны комплекс, у якім плануецца стварыць неабходныя ўмовы для вучэбна-трэніровачнага працэсу і правядзення спарторніцтваў па 28 відах спорту, асобныя з якіх да гэтага часу не маюць неабходнай спартыўнай базы ў краіне.

Пад будаўніцтва адведзены ўчастак плошчай больш як 16 гектараў у Цэнтральным раёне беларускай сталіцы на пера-

крыжаванні вуліцы Нарачанскай з праспектам Пераможцаў. У ліку асноўных аб'ектаў — шматфункцыянальная спартыўна-відовішчная арэна ўмяшчальнасцю 15 тысяч гледачоў, канькабежны стадыён на тры тысячы гледачоў і веладром з трыбунамі для двух тысяч гледачоў.

У камунальнай зоне комплексу размесціцца закрытая аўтастанка на 520 аўтамабіляў, на даху якой будзе абсталявана адкрытая стаянка.

Займацца спортам у "Мінск-Арэне" змогуць не толькі спартсмены, але і ўсе жадаючыя.

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

Турыстычны атлас

Пазнай Беларусь

— Пачатак на 1-й стар. —
ца-экскурсійнае прыватнае унітарнае прадпрыемства "Гомельтурыст".

Уручаючы прыз, кансультант апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Ніна Ходар адзначыла асноўныя крытэрыі, па якіх вось ужо другі год вызначаецца пераможца ў гэтай намінацыі: "Пры аналізе дзейнасці турыстычных прадпрыемстваў мы ў першую чаргу звяртаем увагу на рэалізацыю магчымасцяў даносіць да турыстаў, у тым ліку і да замежных, ідэю талерантнасці, якая пануе ў нашым грамадстве, раскажаць пра культурныя здабыткі краіны — архітэктурныя і рэлігійныя помнікі, розныя канфесіі, якія дзейнічаюць ў ладзе і згодзе паміж сабой, а таксама пра значны ўклад прадстаўнікоў розных народаў у развіццё і захаванне культурнай спадчыны, як паказчык мірнага суіснавання ў Беларусі розных нацыянальнасцяў".

ПУП "Гомельтурыст" стала таксама лаўрэатам у намінацыі "Лідэр экскурсійнага абслугоўвання". Такую ўвагу да сябе і поспех у конкурсе генеральны дырэктар прадпрыемства Георгій Чарток тлумачыць р а з н а с т а й -

насцю прадастаўляемых паслуг і накіраванасцю на самага запатрабаванага кліента:

— Мы пастаянна пашыраем геаграфію транспартных вандраванняў, праводзім апытанні, улічваем пажаданні і заўвагі нашых кліентаў, пры распрацоўцы маршрутаў індывідуальна падыходзім да кожнай групы турыстаў. За больш чым 40-гадовы перыяд работы (прадпрыемства працуе з 1965 года) распрацаваны сотні маршрутаў па Беларусі і за мяжой. Асаблівай папулярнасцю карыстаюцца цыклы гістарычнай тэматыкі, ваенна-патрыятычнай, экалагічнай. Прывабляюць экскурсіі "Мой родны кут", "Жыву ў Беларусі і тым ганаруся", "Да святых беларускай зямлі".

Для многіх турыстычных кампаній удзел у конкурсе становіцца стымулам да далейшага развіцця і пошуку новых перспектывных праектаў.

Кацярына НЕМАГАЙ.

Ракурс Усе танцы ў госці да нас

У турніры "Belarus Open-2006" па спартыўных танцах у еўрапейскай праграме перамагла пара з Латвіі

У міжнародным рэйтынг-турніры "Belarus Open-2006" па спартыўных танцах, які праходзіў у Мінску, пераможцамі ў еўрапейскай праграме (стандарт) стала пара з Латвіі — Скутанс Валдзіс і Касіта Лаўра. Другое і трэцяе месцы дасталіся расійскім танцорам, беларускі дуэт

на шостае пазіцыі ў рэйтынгавай турнірнай табліцы. Дарослыя пары танцавалі еўрапейскую праграму: венскі вальс, павольны вальс, павольны факстрот, танга і квікстэл. Выступалі танцоры ў суправаджэнні аркестра Гродзенскай абласной філармоніі пад кіраўніцтвам Барыса Мяжкова.

НА ЗДЫМКУ: падчас турніру.

Фота Максіма ГУЧАКА, БелТА.

Politics

Belarus and Russia presidents discussed wide range of international affairs in Moscow

Belarus and Russia presidents consulted about a wide range of international affairs in Moscow, Alexander Lukashenko told the government session, which dealt with the provision of the country with energy resources, commenting on results of his working visit to the Russian Federation.

"I informed Vladimir Putin about Belarus position in Havana at the Non-Aligned Movement summit about our relations with Venezuela, as the Russian Federation has very close relations with this country. We would like to act as one and we clearly agreed to do that. Much attention was paid to issues connected with relations with the Islamic Republic of Iran. Vladimir Putin had a detailed interest in the situation in Iran. When asked, he voiced his view on Iran nuclear problem and related prospects. The president of Russia informed me about his contacts at the international level in detail", said Alexander Lukashenko.

Views on elections in the United States of America were also expressed. "But it was a brief discussion", noted Belarus president. "Russia president thoroughly informed me about relations of the Russian Federation and the European Union".

BelTA

Industrial Production in Belarus Grows by 12.2 Per Cent

In January-October 2006, the industrial production in Belarus came to Br62,047 trillion, or 12.2 per cent up from the same period last year, according to the Ministry of Statistics and Analysis.

The physical volume production index is calculated following a new methodology based on the production dynamics of the most impor-

tant commodities-representatives. In 2006, the industrial production is projected to grow by 6.5-8 per cent.

Over ten months this year the consumer goods production totalled Br13,6 trillion, or 10.7 per cent up over the same period last year (the annual projections – 8-9 per cent). Food production totalled

over Br6,8 trillion, or up by 12.2 per cent (this year's projections – 8.5-9.5 per cent). The output of nonfoods came to more than Br5,9 trillion (up by 9.6 per cent while the annual forecast is 7.5-8.5 per cent). The manufacture of alcoholic drinks stood at Br850,9 billion, or 6.4 per cent up over January-October last year.

Economics

CIS Interstate Automobile Road Industry Council to sit in Brest

A session of the CIS Interstate Automobile Road Industry Council will take place in Brest on December 6-7.

The session will be dedicated to the development of trans-European transport corridors and common requirements for the CIS international motorways, which contributes to the integration of Belarusian roads into the European transport system.

Belavtodor (Belarusian road industry authority) participation in the Council ensures expanding the co-operation with road administrations of the CIS member-states, pursuing a co-ordinated policy, and promoting political, trade and economic, scientific and technical ties.

The concept for improving the status of bridge facilities on the CIS states roads in 2005-2015 has been drafted. The document is being elaborated to be submitted for consideration of the CIS heads of state.

Representative of Belarus took part in Conference of commanders of NATO air forces

A representative of Belarus took part in the conference of the commanders of the air forces of the NATO member states and countries-partners, which took place in Split (the Republic of Croatia), was told in the press service of the Ministry of Defense of Belarus.

In line with the individual program on partnership between the Republic of Belarus and NATO for 2006-2007 the Conference is attended by deputy commander of the air forces and

anti-aircraft troops of the armed forces of Belarus Colonel Vladimir Bashtanenko. The main goal of the forum was to discuss urgent issues on cooperation between the NATO member states and countries-partners. The representative of the armed forces of Belarus studied new tendencies of development of the program "Partnership for Peace" and the NATO policy in the field of anti-aircraft defence.

Vladimir Bashtanenko studied possibilities of

expanding cooperation between the air forces and anti-aircraft troops of Belarus and the air forces of the countries-partners to the program "Partnership for Peace". Vladimir Bashtanenko and representatives of the air forces of Lithuania, Latvia and Poland also discussed prospects of strengthening measures of trust and further cooperation in the field of control over the use of the air space and exchange of information about aircraft flights.

European Union's restrictions to hit ordinary people

If the European Union cancels trade privileges for Belarus and raises the cost of European visas, ordinary people will be the first to be hit by the move. The opinion was voiced by Andrei Bushilo, head of the European integration department of Europe central division of the Belarusian Foreign Ministry, during the 9th Minsk forum Belarus – Neighbouring and Transit in Europe: Foreign Policy, Economy, Society today.

According to the opinion of the diplomat, the European Union has no objective grounds to impose limitations on Belarusian goods. Besides, the interdependence of Belarus and the European Union markets is growing. "At present the economic component is viewed as the central aspect of relations of Belarus and the European Union. Despite the limited political partnership of the European Union and Belarus, the trade turnover between our countries continued growing. In this situation we believe the application of economic levers for reaching

business competition goals is unacceptable", stated the diplomat.

He reminded last year the European Union share in Belarus trade turnover amounted to 34 per cent, that in Belarus export — around 50 per cent.

Speaking about more expensive visas for Belarusian citizens, Andrei Bushilo noted, "Raising isolation barriers around Belarus will not help settle the problems of security and fight against crime. First of all, it will hit ordinary people. A Belarusian plumber threatens no one".

The Foreign Ministry offi-

cial also underlined the advisability of removing all tariff and non-tariff limitations from the European Union-Belarus trade and argued for the benefits of developing customs co-operation and exercising joint efforts in the fight against slave trade, drug trafficking, and illegal migration. Besides, the diplomat expressed hope that the European Union would vote for Belarus membership in the World Trade Organisation. The European Union would also benefit from negotiating profitable conditions of energy transit via Belarus, noted Andrei Bushilo.

Culture

Movie "Anastasia of Slutsk" won award at international film festival in China

The movie "Anastasia of Slutsk" won the prize of the 15th China Golden Rooster and Hundred Flowers Film Festival which took place in China's eastern city of Hangzhou.

The Belarusian historical movie was awarded as a foreign film which took part in the forum, director of the movie Yuri Elkhov told.

According to Yuri Elkhov, "Anastasia of Slutsk" participated in the film festival at the invitation of the Chinese embassy to Belarus.

Svetlana Zelenkovskaya, who played the leading role in the movie, presented the film at the festival together with its director.

Yuri Elkhov reported that he intends to express all his impressions of his trip to China in his new movie "Six Days in Paradise" which will tell about the friendship between our countries. Svetlana Zelenkovskaya is expected to play the leading role; a Chinese actor will be invited for the leading man's role. The Belarusian-Chinese

film will be shot in Belarus and Hangzhou.

The feature movie "Anastasia of Slutsk" was released in 2003. The movie was shot in the genre of a legend. It tells about Duchess Anastasia of Slutsk, who lived in the early 16th century and who defended the native land from the Tatar raids. The film is not only about the feats of the unique woman but also about her love story. The script of the movie was written by Anatoliy Delendik. Apart from Svetlana Zelenkovskaya, Gennadiy Davydko, Anatoliy Kot, Vitaliy Redko, Sergei Glushko and Gennadiy Garbuk starred in the film.

The movie "Anastasia of Slutsk" has won 17 prizes at 12 different international film festivals.

Sport

Belarusian wrestlers win 11 medals at World Sambo

Belarusian wrestlers have won 11 medals at the World Unarmed Self-Defence Championship in Bulgaria.

Belarusian athletes achieved success in the majority of weight categories. Thus, Olga Leshenko, Anastasiya Leshkova and Dmitry Bazylev secured gold medals, Yulia Borisik and Ekaterina Radevich took silver, Yuri Rybak – bronze.

By the way, many of the Sambo Championship winners will run up for judo challenge of the Beijing 2008 Olympic Games since they combine sambo and judo trainings. Among them is Athens 2004 Olympic champion Igor Makarov.

Belarusian Yuri Romanov won European boxing champion title

In Ciudad Real, Spain, Belarusian Yuri Romanov met the now former champion Juan Carlos Melero Diaz from Spain

opponent of Yuri Romanov remained undefeated having won 30 fights.

The new European champion was born in Molodechno and is 24 years old. Yuri Romanov is expected to make a voluntary defence on the Boxe Masters IV scheduled for Monaco on March 3.

Стасункі

Беларусь мяркуе прыняць удзел у пашырэнні Панамскага канала

Беларусь вывучае магчымасць свайго ўдзелу ў мадэрнізацыі і пашырэнні Панамскага канала. Аб гэтым паведаміў міністр замежных спраў краіны Сяргей Мартынаў.

Па яго словах, беларускі бок плануе накіраваць тэхніку для ўдзелу ў гэтым маштабным праекце.

Гаворачы аб дзяржавах Лацінскай Амерыкі, Сяргей Мартынаў адзначыў, што гэтыя краіны "ўсё больш становяцца аб'ектам нашай цікавасці і пільнай працы".

Кіраўнік МЗС нагадаў словы Прэзідэнта краіны Аляксандра Лу-

кашэнкі на сустрэчы з пасламі Беларусі ў замежных дзяржавах аб тым, што ў нашай рэспубліцы няма геапалітычных амбіцый, але ёсць геапалітычныя інтарэсы. "На практыцы гэта азначае, што Беларусь як дзяржава, якая ў значнай ступені залежыць ад экспарту, мае эканамічныя інтарэсы ва ўсіх краінах, дзе ёсць магчымасць зарабляць на міжнародных рынках", — сказаў міністр.

Ён таксама дадаў, што дзяржавы, паслы якіх уручылі даверчыя граматы Прэзідэнту Беларусі 24 кастрычніка, адносяцца менавіта да гэтай катэгорыі. (У гэты дзень

Аляксандр Лукашэнка прыняў даверчыя граматы паслоў сямі замежных дзяржаў, у тым ліку Бангладэш, Ганы, Малі, Мальты, Манголіі, Панама і ЗША). Як адзначыў кіраўнік МЗС Беларусі, "з некаторымі з гэтых краін адносіны маюць дастаткова прыкметны ўзровень, з некаторымі мы знаходзімся фактычна ў самым пачатку шляху — гэта, перш за ўсё, дзяржава Заходняй Афрыкі. **Марыя АГАФОНАВА, БелТА.**

Будаўніцтва Дома Масквы пачнецца ў Мінску ў 2007 годзе

Будаўніцтва культурна-дзелавога цэнтра (КДЦ) "Дом Масквы" пачнецца ў Мінску ў першай палове 2007 года.

Аб гэтым БелТА паведамілі ў комплексе архітэктуры, будаўніцтва, развіцця і рэканструкцыі горада Масквы.

Пытанні праектавання і будаўніцтва гэтага культурна-дзелавога цэнтра былі абмеркаваны ў Маскве 19 кастрычніка на пасяджэнні Камісіі па супрацоўніцтве ў галіне архітэктуры і будаўніцтва. Гэта камісія створана пры Савеце дзелавога супрацоўніцтва горада Масквы з абласцямі Беларусі. Маскоўскі бок удзельнічаў у пасяджэнні ўзначальваў першы намеснік кіраўніка сталічнага дэпартаменту горадабудаўніцтва Канстанцін Каралеўскі, беларускі — намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Віктар Бура.

Паводле інфармацыі прадстаўнікоў комплексу архітэктуры, будаўніцтва, развіцця і рэканструкцыі, здача Дома Масквы намечана на першае паўгоддзе 2008 года. Фінансаванне будаўніцтва будзе за кошт сродкаў урада Расійскай сталіцы. Размешчаны КДЦ будзе побач з банкам "Масква-Мінск".

Акрамя таго, у сакавіку 2007 года павінна быць пачата будаўніцтва жылля ў Мінску пры ўдзеле маскоўскіх інвестыцыйна-будаўнічых кампаній. Планаецца, што спачатку яны ўзвядуць мікрараён на 65 тысяч квадратных метраў.

У час пасяджэння было таксама абмеркавана пытанне паставак у Маскву з Беларусі будаўнічых матэрыялаў, удзелу Масквы ў інвестыцыйных праектах развіцця і мадэрнізацыі беларускіх прадпрыемстваў, будаўніцтва ва Усходняй адміністрацыйнай акрузе Масквы гандлёва-выставачнага цэнтра ТАА "УАА-Магілёў", а таксама комплекснай рэканструкцыі шэрага кварталаў у Паўночным Ізмайлаве пры ўдзеле бударганізацыі Магілёўскай вобласці.

Цярністы шлях да гуманнага грамадства праз натуральны працэс міграцыі

Міграцыя — натуральны працэс, які адлюстроўвае імкненне чалавека да лепшага жыцця. Добра, што ў свабодным свеце людзі маюць магчымасць жыць і працаваць там, дзе хочуць. Такія тэндэнцыі відавочныя ў Еўрапейскім Саюзе, дзе назіраецца пастаянны адток з адной краіны ў іншую. Гэта нараджае свае праблемы, эканамічныя, палітычныя, сацыяльныя. Падзеі ў Францыі, калі дзеці мігрантаў учыняюць сапраўдныя пабоішчы, яшчэ раз звярнулі ўвагу сусветнага грамадства на праблему міграцыі.

ВІРТУАЛЬНАЯ КРАІНА МІГРАНТАЎ

Сёлета штогадовая справаздача ЮНФПА (фонд ААН у галіне народнаасельніцтва) была прысвечана гэтай тэме і мела назву "Шлях да ажыццяўлення надзей: жанчыны і міжнародная міграцыя" з дадаткам, прысвечаным міграцыі моладзі. У свеце 95 мільёнаў міжнародных мігрантаў складаюць жанчыны, гэта амаль палова ад агульнай колькасці. Цяжка сабе ўявіць, але ў свеце каля 200 мільёнаў чалавек працуюць далёка ад сваёй радзімы. Калі гэту прыблізную лічбу супаставіць з колькасцю насельніцтва ўмоўнай краіны, то яна была б пятай па колькасці насельніцтва пасля Кітая, Індыі, ЗША і Інданезіі. І гэта ўмоўная краіна была б краінай маладых — узрост мігрантаў ад 15 да 30 гадоў.

Хто гэтыя людзі? Прадстаўнік ААН/ЮНФПА ў Рэспубліцы Беларусь Джыхан Султангалу сказала на гэты конт: "Многія з нас, думачы пра мігрантаў, уяўляюць мужчыну, аднак вось ужо на працягу больш чым сарака гадоў колькасць жанчын-мігрантаў практычна роўная колькасці мігрыруючых мужчын". У дакладзе ўказваецца на тое, што міграцыя, акрамя іншага, можа спрыяць пазітыўнаму пашырэнню сацыяльных, эканамічных магчымасцяў жанчын. Як жывуць гэтыя людзі? Як правіла, мігранты ўсе свае думкі скіроўваюць на радзіму, хоць і цэняць выгоды, якія дае ім краіна знаходжання. Іх рухам, дзеяннямі кіруе пошук сродкаў на жыццё сваіх родных. Паводле ацэнак экспертаў Сусветнага банка, у 2005 годзе аб'ём грашовых пераводаў мігрантаў на радзіму склаў 232 мільярды долараў ЗША, 167 з якіх

былі пераведзены ў краіны, якія развіваюцца. І гэта толькі вяршыня айсберга. Большасць грошай сем'ям перапраўляецца па нелегальных каналах, са сваякамі, сябрамі.

Гэтыя сродкі — сур'езны ўклад у скарачэнне маштабаў беднасці ў свеце. Спецыялісты лічаць, што грашовыя пераводы ў некаторых малых краінах складаюць значную долю валавога ўнутранага прадукту. Напрыклад, у Малдове да 27 працэнтаў. Кітайская дыяспара забяспечвае 70 працэнтаў прамых замежных інвестыцый у эканоміку КНР. І калі ўжо зайшла гаворка пра жанчын, якія жывуць ва ўмоўнай краіне мігрантаў, то хочацца заўважыць, што яны, мяркуючы па апытаннях, перапраўляюць сваім сем'ям менш грошай, чым мужчыны (з прычыны таго, што ім плошчэ менш), але ў параўнанні з імі пераводзіць большую частку сваёй заробтнай платы.

Аднак пераводы — гэта не толькі грошы. Мігранты яшчэ ажыццяўляюць так званыя сацыяльныя пераводы — ідэі, навывкі, веды.

ВЫПРАБАВАННІ

Тое, праз што даводзіцца прайсці людзям, якія шукаюць лепшай долі за мяжой, можна назваць выпрабаваннямі. Аднак многія, хто едзе за мяжу з надзеяй на нелегальную працу, ведаюць, што ім прыйдзецца цяжка. На гэта яны згодныя. Іншыя ж праходзяць праз здзекі, насілле, сексуальную эксплуатацыю, знявагу чалавечай годнасці, страту здароўя. Нелегальныя мігранты-жанчыны часта становяцца ахвярамі гандлю людзьмі.

У дакладзе ААН/ЮНФПА гаворыцца, што менавіта нелегаль-

ныя мігранты вымушаны выконваць чорную работу, якую ніхто ў краіне, куды яны едуць, выконваць не згаджаецца. Карэнныя жыхары не жадаюць працаваць на сезонных работах, на ўборцы ўраджаю, на будоўлях, ачышчэнні вуліц ад смецця і гэтак далей. Цэлыя індустрыі ў многіх еўрапейскіх краінах, сфера абслугоўвання, напрыклад, існуюць за кошт тых, хто едзе да іх з усяго свету.

Маральная праблема, якую нараджаюць мігранты, — відавочная. Іх выкарыстоўваюць столькі, колькі яны патрэбны дзяржаве. Аднак толькі мігранты заяўляюць пра свае правы (успомніце вышэйзгаданыя падзеі ў Францыі, якая дзесяцігоддзямі прымае мігрантаў са сваіх былых калоній), ім адразу нагадваюць, хто яны, і кажуць гучнае "НЕ".

У дакладзе ААН/ЮНФПА падкрэсліваецца, і Д. Султангалу, выступаючы перад журналістамі, зрабіла на гэтым асаблівы акцэнт, каб абмяркоўваючы тэму міграцыі, не рабіўся акцэнт на паняцці "ЧУЖЫЯ", а наадварот, прызнаваўся той факт, што ўсе мы людзі і члены адной сям'і ў свеце, "які ўсё больш становіцца светам без межаў".

СВЕДКІ

Як бы не хацелася нам у гэта верыць, відавочна, што для таго, каб вышэйпрыведзеныя словы сталі рэальнасцю, павінна прайсці шмат часу. А пакуль кожны, хто зведаў, што такое праца мігранта, а тым больш нелегала, мае сваю, як правіла, невясёлую гісторыю. На прэзентацыі даклада прысутнічалі маладыя людзі, якія прайшлі праз працу за мяжой і расказалі свае гісторыі.

ДЗІЯНА, 24 гады, дызайнер. Два разы ездзіла ў ЗША і жыла там каля года. Кажы, што ёй знаёма пачуццё настальгіі, недахоп чалавечых зносін, за якія не трэба плаціць грашмы, ведае, "што значыць быць у меншасці". Яна паранейшаму лічыць, што кожны чалавек павінен мець магчымасць рашаць для сябе сам, дзе ён хоча жыць. Яна выбрала Беларусь.

А вось англійскія назіранні 22-гадовай беларускі Юлі, якая прыехала ў Лондан тры гады таму. Першыя шэсць месяцаў, паводле яе слоў, было вельмі цяжка і вельмі складана. Даводзілася працаваць у жудасных умовах і атрымліваць менш, чым належыць па закону. Усе грошы ішлі на жыллё і харчаванне, аплату за навучанне ў каледжы і працяг візы. У іншых мігрантаў становішча было яшчэ горшым. Юля пазнаёмілася з расійкай, якая з 16-гадовай дачкой прыехала сюды за лепшым жыццём. Гаспадар кафэ, куды яны ўладкаваліся, жорстка іх эксплуатаваў, прымушаў пераносіць цяжкія грузы, здзекаваўся, недаплачваў. Мігранткі сталі ахвярамі несумленных людзей на радзіме, якія прадаставілі ім ілжывую інфармацыю аб умовах працы і пражывання ў Англіі.

А ШТО Ў НАС?

У Беларусь таксама едуць мігранты, нелегалы ў тым ліку. Аднак кантроль і сур'езнае стаўленне да праблемы дазваляюць кантраляваць сітуацыю. Па даных Міністэрства статыстыкі, у Беларусь у мінулым годзе прыбыў 13 031 чалавек, ад'ехала 11 082 чалавекі.

Апошнім часам у Беларусі падрыхтаваны праект дзяржаўнай праграмы па вяртанні суайчынні-

каў, у мінулым грамадзян Беларусі, якія выехалі за межы краіны. Аб гэтым паведаміў першы намеснік кіраўніка Дэпартаменту па грамадзянстве і міграцыі МУС Беларусі Аляксей Бягун. Дарэчы, у Расіі такая комплексная праграма прынята і зацверджана У. Пуціным.

Суайчыннікі, якія жывуць за мяжой, незалежна ад таго збіраюцца яны вяртацца ў Беларусь ці не, з'яўляюцца той сілай, якая працуе на імідж Беларусі ў свеце.

Аляксей Бягун, кажучы пра беларускую праграму заўважыў, што яна скіравана на прыцягненне ў рэспубліку працоўных рэсурсаў. У ёй, у прыватнасці, прадугледжана, што для былых суайчыннікаў па працаўладкаванні, падаткаабкладанні будуць прадугледжаны пэўныя льготы ў параўнанні з іншымі перасяленцамі.

Цяпер назіраецца станоўчая дынаміка вяртання былых грамадзян у краіну. Больш за астатніх вяртаюцца з Расіі і Украіны. Штогод рэгіструецца каля 150 зваротаў нашых суайчыннікаў, якія раней выехалі ў Ізраіль. А ўсяго за атрымманнем беларускага грамадзянства штогод вяртаюцца 15 тысяч чалавек, а выязджаюць на пастаяннае месца жыхарства 8-10 тысяч чалавек.

Дэвіз ЮНФПА мае вельмі гуманнае гучанне. Ён тычыцца любога чалавека, мігранта, перасяленца, жанчыны і мужчыны. Ён адлюстроўвае стаўленне, з якім мы б хацелі, каб прыходзілі да нас людзі. "Кожны значны" — такі дэвіз гэтай арганізацыі. Калі ён будзе працаваць у сучасным грамадстве, яно таксама можа лічыцца гуманным.

Алена СПАСЮК.

Адзін з самых паспяховых прадпрымальнікаў у Магілёўскай вобласці Анатоль Быхаўцоў займаецца вытворчасцю з сапрапеляў чыстых прэмійсаў. Іх чакаюць вязкоўцы, а таксама медыкі.

Навукоўцы ва ўсім свеце ствараюць вакцыну ад птушынага грыпу, збіраюцца ўводзіць яе кожнаму кураняці. А ў Беларусі ёсць і яшчэ адзін спосаб захавання птушкі ў чысціні, нават без вакцыны! Балоты. Сама прырода ратуе не толькі птушак, але і жывёлу ад усякай злой напасты... Ні аднаго выпадку птушынага грыпу не было ў беларускай вёсцы. Аб тым, як гэта робіцца, — мае апа-вяданне.

...Па прасёлках, па беленькім пя-сочку мы даволі доўга дабіраліся сю-ды. Сонца стаяла над возерам, пры-пякала, разгладжвала лёгкія мар-шчынкі. Анатоль Іосіфавіч Быхаўцоў паклікаў сына Юру. Ён узяў і яго з са-бой, каб паказаць Лочынскае возера. А раптам, як і старэйшы сын Вадзім, які ўжо некалькі гадоў працуе з ім, захапа працягнуць справу бацькі?

Быхаўцоў працуе дырэктарам акцыянернага таварыства "Тоса". Торф, сапрапель — так перакладае-цца гэта, на першы погляд, мудра-гелістая назва. Сапрапель — гэта раслінны і жывёльны свет вадаёмаў, які адмірае натуральным шляхам у адкладанні доннага глею. Глею трэ-ба даць высахнуць проста на беразе ў цвёрды шлак. Пасля — драбніць...

Мноства лекаў вырабляюць з доннага глею для людзей, для жывёл.

— Тата! Я прайдуся ўздоўж ва-ды, — сказаў Юрась. — Тут так ці-кава...

А мы размаўлялі аб сутнасці справы.

— Беларусь стаіць толькі ў па-чатку свайго ноў-хаў — бізнесу кар-мавых дабавак на сапрапелевай аснове, — расказаў Анатоль Іосіфа-віч. — Ёсць што і як пашыраць. Ёсць чым заняць рабочыя рукі. Ёсць куды прыцягнуць працавітую моладзь...

Ён адзін з нямногіх прадпрымаль-нікаў у рэспубліцы, які вырашыў за-няцца гэтай няпростай вытворчас-

Залатое возера

цю, перапрацоўкай выкапняў, якімі так багата радзіма. У маладосці быў мараком далёкага плавання, аб'ехаў палову свету — пяцьдзесят краін. Пабачыў гэтулькі, што хоць раман пішы... Але лёс вярнуў да родных вы-токаў, даў новую справу.

— Гэта справа даўно забытая, старая, — сцвярджае Быхаўцоў. — Ну, хто будзе займацца сёння сапро-пеллю, адным словам, сваім "бру-дам"? Усе шукаюць імпортнае, "чыс-тае"...

Так, Быхаўцоў рызыкаваў. Нягле-дзячы на тое, што балотныя азёры зараз закінуты і не даследуюцца, вы-рашыў узяць усё на сябе. Стаў выраб-ляць кармавыя дабаўкі для жывёлы і птушак на сапрапелях. Зразумеў, што вёсцы яны менавіта зараз вель-мі патрэбны. У іх маюць патрэбу і гаспадаркі, і фермеры, і вялікія птушкафабрыкі, і самі сяляне. Заці-кавіўся даследамі беларускіх навукоў-цаў. Пазнаёміўся з чалавекам, які да-ўно займаецца сапрапелямі ў Мінску.

Гэта доктар тэхнічных навук Рыгор Пятровіч Вірасаў. Пачалі сумесна вы-пускаць невялікімі порцыямі ком-плексныя грануляваныя ўгнаенні (КГУ). Яны прынялі да ведама, што 50-60 працэнтаў занесенага вясной

азоту, 70-80 фосфару, каля 50 пра-цэнтаў калія вымываецца з ворнай зямлі талай вадой. А прырода торфу і сапрапеля дае магчымасць замаца-ваць калій, фосфар, азот у глебе, на-ват якасць іх павышае. Напрыклад, сярэдняя прыбаўка ад КГУ ва ўраджай бульбы складае працэнтаў дваццаць! Вірасаў і звёў Быхаўцова з іншымі на-вукоўцамі — прафесарамі з Жодзіна Мікалаем Антонавічам Яцко і Васілём Міхайлавічам Галушчам, якія мелі ўжо вялікую папку з распрацоўкамі атры-мання прэмійсаў для жывёлы і птушкі. Ляжала ўсё мёртвым грузам. А трэба было ісці і чысціць свае бало-ты...

— Што ж, вучоным, акрамя як вам, няма каму было аддаць сваё ноў-хаў?

— Навукоўцы прыйшлі да мяне, калі ўбачылі не толькі разуменне, дзелавую цікавасць, але і выдатныя вынікі ад укаранення прэмійсаў. Пры ўжыванні дабавак у корм, напры-клад, куры з'ядаюць менш да дваццаці працэнтаў збожжа, і самі птушкі становяцца здаравейшымі і мац-нейшымі...

Акрамя таго, мінеральныя да-баўкі на даламітавай муцы, напры-клад, даюць вялікі прагрэс у жывёла-

гадоўлі і птушкагадоўлі. Асабліва, калі не хапае кармоў, у халодныя зі-мы, калі на корм ідуць нават салома і галінкі... Без прэмійсаў нікуды...

На "Тосе" правялі мноства вопытаў у розных гаспадарках, буй-ных птушкафабрыках, жывёлага-доўчых комплексах. Удзі ўзраста-юць на дзесцяць працэнтаў. Але і кармавыя выдаткі зніжаюцца на тыя ж дзесцяць працэнтаў. Зніжа-ецца і колькасць радыенуклідаў у малаку! Знайшліся старшыні гаспа-дарак, фермеры, сяляне, якія самі ідуць да Быхаўцова.

— Падымаць справу трэба! — працягаў Анатоль Іосіфавіч. — Не-вялікія цэкі, дзе вырабляюцца прэ-міісы, адчынены для ўсіх. Нават з Расіі знаходзяць Асіповіцкае Замош-ша. І я не адмаўляю нікому. Праўда, мае магчымасці немажліва параў-наць з залежамі сапрапеляў у рэ-спубліцы...

Запасы Лочынскага возера — тры мільёны тон сыравіны. З тры-ма мільёнамі тон збожжа параўналь-ныя! Мы купляем збожжа, эканомім, а тут пад бокам у адным возеры цэлы скарб. Забіраеш залаты глей — атрымліваеш "збожжа" і яшчэ чысціш возера!

За мяжой не рыхтуюць дабаўкі ў корм жывёлам і птушкам на аснове сапрапеляў. Там у пашане біялагіч-ныя. У гэтым і ёсць унікальнасць бел-ларускага ноў-хаў — у прастаце, таннасці.

— Мы жывём у зоне рызыкаўна-га земляробства, — сказаў старшы-ня гаспадаркі "Авангард" Віктар Андрэвіч Сысой, які ўвесь час купляе ў Быхаўцова прэмійсы і вельмі зада-волены імі. — Могуць быць маразы ў ліпені, а ў маі снег і град. Узімку, калі падала жывёла, многія ратаваліся дабаўкамі ад "Тосы". Зараз яны ўжо сябры і кампаньёны.

Віктар Андрэвіч нядаўна далучыў да "Авангарду" яшчэ адну гаспа-дарку, дзе ёсць сажалка з рыбай і возера, якое аб'ядноўвае іх сяброў-ства не толькі прагматычнымі раз-лікамі, але і прыгажосцю.

Нядаўна Быхаўцоў зноў сабраў у мінсельгасе навукоўцаў, меліяратар-аў, менеджэраў. Імкнуцца, каб "на-версе" пачулі... Нічога! Вырашылі пра-цаваць, як ёсць, разам, нос не вешаць.

— Балот такіх, як у Беларусі, у Еўропе ўжо няма. — Быхаўцоў гля-дзіць далей. — Яшчэ не так даўно вялі перагаворы аб кантактах з Літвой і Польшчай. Але так павяло-ся, што ўсе прывыклі браць у нас усё амаль дарма. Кантракты сарваліся, таму што жадалі ўзяць па самых нізкіх цэнах добры прадукт.

Быхаўцоў і яго "Тоса" могуць вырабіць 100 тон дабавак у месяц. Гэта зусім нямаля для невялікай фір-мы. Хапіла б поўнаасцю забяспечыць раён і суседзям дасталася б. А трэба колькі? Мільёны тон!

Разбудзі толькі лясное возера Лочынскае, дзсяткі і сотні іншых спячых азёраў.

Быхаўцоў і яго сыны любяць сваё возера. Але ёсць, вядома, азёры і больш прыгожыя, толькі ў іх няма сапрапеляў. А тут суцэльнае базац-це з карбанатаў і цэлітаў захавана пад вадой ў лесе.

Толькі бары...
Вольга ЯГОРВА.
НА ЗДЫМКУ: Анатоль БЫХАЎЦОЎ.
Фота аўтара.

Чуды на Асалодзе

Ёсць у Ельскім раёне возера, назву якому даў Рыгор Уладзіміравіч Бабчонак з вёскі Зашыр'е. Шмат чаго прыдумаў ён для адпачынку сваіх аднавяскоўцаў. А зараз пабудаваны пасярэдзі-не возера карабель, назва якому — Надзея. Усе, хто жадае адпачыць і любіць Бацькаўшчыну, — прыезджайце на Асалоду, не пашкадуецце!

...Летам уздоўж возера квіт-неюць скрыпень і жоўтыя люці-кі. Сцяжынкі так ходжаны-пе-раходжаны тутэйшымі рыбало-вамі, што нельга шпацыраваць у абутку — сорамна!

Ловяцца ў возеры карасі і невялікія карпікі... А разам з мясцовым участковым інспек-тарам Валянцінам Цызам мы назіралі за даволі вялікім таў-сталобікам. Ён, зграбны і неру-хомы, не патрапіў на кручок ні-кому — адпачываў...

Возера круглае, чыстае, цёп-лае... Усё гэта для зашырскіх сялян стварыў і прыдумаў кі-раўнік гаспадаркі Рыгор Уладзі-міравіч Бабчонак. Прыехаў сю-ды — нічога не было. А зараз, за гады і гады працы — райскае месца.

Бабчонак — добры, сімпат-ычны і арыгінальны чалавек. Пашанцавала ўсім у Зашыр'і. І старым, і малым. Нікому не па-шкадаваў альтанак уздоўж воз-ера...

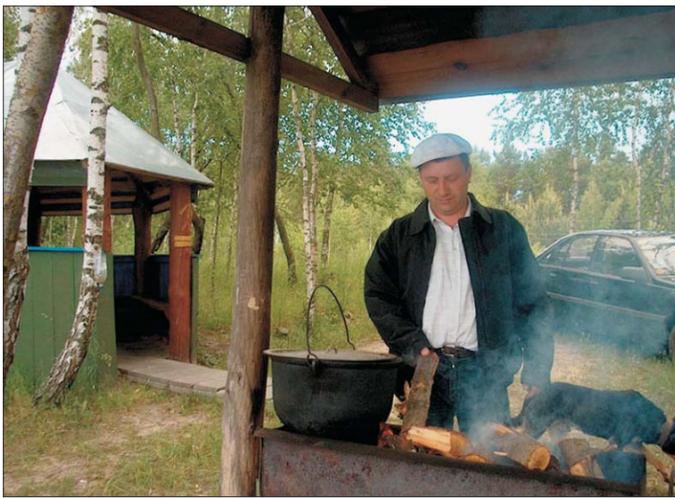
Тут усё ўладкавана па-сучас-наму, нават звычайная рыбалка.

Што гэта значыць? А тое, што нават свае вясковыя людзі плацяць невялікія грошы за рыбную лоўлю, разумеючы, што зашырскі курорт на Асалодзе павінен развівацца і быць чыс-тым. Побач ёсць экалагічная сцяжынка, бабровыя хаткі, а на-воддаль — сажалкі, у якіх раз-водзяць розных рыб, каб абнаў-ляць насельнікаў возера. Інакш нельга. Як дапусціць, каб Аса-лода пазарасла водарасцямі?

...Адна альтанка — з лазы.

Другая, нібы шалашык, на пля-це! Можна пляць на ім па Аса-

лодзе і ўвечар, і ў разгар сонеч-нага дзенька. Не холадна і не

горача. І дожджык не перашко-да. Сядзі з вудай — лаві свайго шчупака!..

— А жадаеце рэцэпт асало-даўскай зялёнага колеру юшкі? — пытаецца Валянцін Цыза. — Юшка варыцца, вядома ж, на вогнішчы... У кішэні кі-даю парэзаную бульбу. Звары-лася — рыбу розную, якую зла-віў. Далей — парэзаную мор-кву, лук рэпчаты, часнок і ўся-кую зеляніну. І яшчэ абавязко-ва — шклянчачку гарэлкі і гала-вешку трэба апусціць у юшку... Затым даць настаяцца!..

Вольга ЯГОРВА.
НА ЗДЫМКУ: Рыгор БАБЧОНАК; Валян-цін ЦЫЗА гатуе зялёную юшку; мясцовы пазт Міхась МАРАЗЕНКА шукае натхненне ля возера.
Фота аўтара.

Аграэкатурызм — адпачынак для стомленых горадам

Не так даўно былі прыняты нарматыўныя акты, што рэгулююць падтрымку і развіццё сельскага турыстычнага бізнесу: указы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 371 і 372 ад 2 чэрвеня 2006 года “Аб некаторых мерах па дзяржаўнай падтрымцы развіцця турызму ў Рэспубліцы Беларусь” і “Аб мерах па развіцці аграэкатурызму ў Рэспубліцы Беларусь”, якія ствараюць самыя спрыяльныя ўмовы для турыстычных арганізацый і гаспадароў сельскіх сяліб. А ў жніўні мінулага года ўрадам Беларусі зацверджана Нацыянальная праграма развіцця турызму на бліжэйшыя пяць гадоў, скіраваная на фарміраванне іміджу Беларусі як турыстычнага аб’екта, які па якасці адпавядае сусветным патрабаванням. Навукоўцамі і спецыялістамі Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры распрацаваны праект палажэння аб сядзібна-этнографічным турыстычным комплексе ў Рэспубліцы Беларусь; падзаконны акт знаходзіцца на ўзгадненні ў Міністэрстве культуры і Міністэрстве спорту і турызму.

Адпачынак нават ля самага сіняга мора зараз становіцца неактуальным і нават небяспечным. У сувязі з імклівым развіццём навукова-тэхнічнага прагрэсу, урбанізацыяй (больш за 60 працэнтаў насельніцтва Еўропы жыве ў вялікіх гарадах) і звязанага з ёй шумам, калі нават хвароба новая з’явілася — стомленасць горадам, усё большую папулярнасць набывае такая форма адпачынку, як аграэкатурызм. Гэты тэрмін стаў папулярным некалькі гадоў назад, і на сённяшні дзень у нашай краіне гатовы прыняць гасцей больш чым 80 вельмі добра абсталяваных сядзіб.

Прымаць гасцей беларусы ўмеюць, і адпачыць ёсць дзе, і паглядзець ёсць на што: у Беларусі чатыры нацыянальныя паркі, 97 заказнікаў, каля дзесяці тысяч азёр і больш чым дваццаць тысяч рэк. Створаны ўнікальны аб’ект воднага турызму — Аўгустоўскі канал. Словам, у нас ёсць чым здзівіць замежных турыстаў. Галоўнае ж — стварыць неабходную інфраструктуру.

Улічваючы тое, што адчуваецца дэфіцыт месцаў у гасцініцах, асабліва ў мястэчках і малых гарадах, на пачатковым этапе працэнтаў на сорок гэты праблем можна было б запоўніць за кошт размяшчэння турыстаў у сельскай мясцовасці, у прыватным сектары, пакуль тут з’явіцца міні-атэлі.

Першыя “ластаўкі” ў сферы аграэкатурызму, які настойліва пачаў заваўваць сваю нішу ў Беларусі, атрымалі зараз афіцыйны дазвол на дзейнасць, якая, дарэчы, не з’яўляецца прадпрыемствам. Многім з іх дапамог падняцця спецыяльны двухгадовы праект Праграмы развіцця ААН, распрацаваны для прыгранічных раёнаў Беларусі і Польшчы. Гаспадары сядзіб, якія бралі ўдзел у конкурсе бізнес-планаў і перамаглі, атрымалі ад 1 да 2 тысяч долараў на павышэнне камфортнасці сваіх гаспадарак да неабходнага ўзроўню. Кожны з гаспадароў імкнуўся зрабіць сваю сядзібу непаўторнай і кіраваўся ўласнай фантазіяй, таму сярод сельскіх гасцініц няма ніводнай, падобнай адна на другую.

Ва Указе кіраўніка дзяржавы № 372 “Аб мерах па развіцці аграэкатурызму ў Рэспубліцы Бела-

русь” прадугледжваецца “азнамяленне аграэкатурыстаў з прыроднымі і архітэктурнымі аб’ектамі, нацыянальнымі культурнымі традыцыямі, арганізацыя пазнавальных, спартыўных і культурна-забаўляльных праграм”. Гэта значыць, што для прыезджых гасцей, названых вышэй аграэкатурыстамі, будзе ладзіцца, акрамя турыстычных вандровак, наведванне рэгіянальных свят, фестываляў, кірмашоў, выстаў народных майстроў і гэтак далей, што даць пэўны прыбытак у дзяржаўную казну.

Падчас навуковага семінара “Аграэкатурызм ва ўстойлівым развіцці мясцовых суграмадстваў: замежны досвед і перспектывы для Беларусі”, які прайшоў у Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэцы, намеснік прэм’ер-міністра Беларусі Аляксандр Косінец адзначыў, што на сённяшні дзень “распрацаваны крытэрыі турыстычнага паказу неабходнай інфраструктуры. Канкрэтызаваны мерапрыемствы па развіцці аздараўленчага і санаторна-курортнага лячэння насельніцтва. 527 тураарганізацый заключылі дагаворы з санаторна-курортнымі ўстановамі, што дазволіла ім рэалізаваць тысячы пуцёвак.

Асобным радком у бюджэце адкрыта фінансаванне. У абласных бюджэтах 2006 года таксама прадугледжана фінансаванне мерапрыемстваў па выкананні праграмы. Уведзена абавязковая сертыфікацыя турыстычных паслуг, што аказваюцца тураператарамі. З 27 турыстычных зон, вызначаных праграмай, створана 11, адрамантавана 19 гасцініц, актыўна выкарыстоўваюцца ў турыстычных мэтах 30 паліўнічых домаў, 71 сельская сядзіба, добраўладкавана 120 аб’ектаў турыстычнага паказу. Прыцягнута каля 90 мільярдаў рублёў, 40 працэнтаў з іх — прыватныя інвестыцыі. Выдадзена 14 найменняў праспектаў на чатырох мовах”.

Створана электронная прэзентацыя турыстычных магчымасцяў Рэспублікі Беларусь у выглядзе прома-сайта на шасці мовах. На тэлеканалах трансляюцца відэаролікі “Пазнай Беларусь”. Да канца года запланаваны выпуск яшчэ 20 найменняў рэкламна-інфармацый-

ных матэрыялаў на розных мовах. Створана праграма адзінай базы дадзеных па турызму ў рэспубліцы.

Аднак на сённяшні дзень застаецца праблемным пытанне перасячэння дзяржаўнай мяжы, што займае не меней чым 40-50 хвілін. Для ліквідацыі чэргаў будучы арганізаваны дадатковыя палосы для праезду турыстычных аўтобусаў, і перш за ўсё з дзецьмі. Акрамя таго, будучы арганізаваны дадатковыя пункты пропуску.

Пакуль марудна фарміруецца пакет інвестыцыйных прапаноў, і асабліва важнымі бачацца прапановы па стварэнні малых турыстычных структур: пунктаў пракату, аўтастаянак, кемпінгаў... На сённяшні дзень маецца недахоп кадраў з сярэдняй спецыяльнай турыстычнай адукацыяй, таму Мінадукацыі ў верасні адкрыла спецыяльнасці гід-перакладчык, кіраўнік групы і іншыя, якія патрэбны ў сферы турызму.

Забяспечыць выкананне заданых тэмпаў росту па выкананні платных турыстычна-экскурсій-

ных паслуг толькі за кошт развіцця ўнутранага турызму дастаткова праблематычна. Неабходны кардынальныя меры па прыцягненні замежных турыстаў, і першы крок — работа з арганізатарамі адпачынку турыстаў у суседніх краінах: Літве, Польшчы, Пскоўскай і Смаленскай абласях. Патрэбна актыўная рэклама турыстычных магчымасцяў, супрацоўніцтва з беларускімі замежнымі ўстановамі.

Паводле слоў намесніка міністра спорту і турызму Часлава Шульгі, у ачыненага турызму вялікая

будучыня, але пакуль ёсць некаторыя стрымліваючыя фактары, якія неабходна ліквідаваць. Урадам прыняты шэраг дакументаў, якія выпрацоўваюць механізм зацікаўленасці ў развіцці не толькі інфраструктуры, а і ў цэлым усіх складаючых беларускага турызму. Гэта два вельмі важныя ўказы, падпісаныя Прэзідэнтам 2 чэрвеня 2006 года “Аб некаторых мерах па падтрымцы і развіцці беларускага турызму” і “Аб падтрымцы і развіцці аграэкатурызму”, і трэці вельмі важны дакумент аб стварэнні асобнага Дэпартаменту па турызму. Распрацавана арганізацыйная структура па развіцці інфраструктуры турызму ў краіне. Што сёння стрымлівае? Негатоўнасць нашых бізнесменаў да гэтага: яны і вераць, і не вераць у поспех сваёй справы. Неабходна зрабіць усё, каб турысты, якія наведлі Нясвіжскі ці Мірскі замкі маглі спыніцца на дзень-два і былі на гэты час забяспечаны ўсім неабходным.

Турструктурам прадстаўлены рэальныя льготы, якія прапісаны ў названых вышэй прэзідэнцкіх ука-

адлічэнняў на яе развіццё. Напрыклад, каб уздоўж Аўгустоўскага канала нешта пабудаваць, трэба адлічыць на развіццё інфраструктуры 17 працэнтаў ад каштарысу, а мясцовая ўлада мае права гэтую лічбу знізіць да нуля. І наступнае: 33 аб’екты, якія названы ва ўказе, вызваляюцца ад падатку на прыбытак, гэта значыць, што тыя грошы, якія зароблены дадаткова, можна выкарыстаць толькі на развіццё інфраструктуры менавіта гэтага аб’екта. Для суб’ектаў гаспадарання, якія будуць весці турабслугоўванне на тэрыторыі Беларусі, уведзена нульвая стаўка падатку на дабаўленую вартасць. Усе суб’екты гаспадарання, якія займаюцца прыёмам замежных турыстаў, таксама маюць нульваю стаўку падатку на дабаўленую вартасць. Усе, хто хоча набыць аўтобус турыстычнага класа, што адпавядае стандарту Еўра-3, да 1 снежня 2007 года маюць нульваю стаўку мытнай пошліны.

За пяць гадоў у Беларусі па-вінна быць пабудавана не меней 200 аб’ектаў турыстычных інфраструктур. У бліжэйшыя гады ўздоўж айчынных аўтамагістраляў з’явіцца значная колькасць матэляў, кемпінгаў, кафэ, стаянак для турыстаў, сервісных арганізацый і пунктаў. Да 1 верасня ўстаноўлены ўздоўж дарог каля 80 указальнікаў, а таксама рэкламныя пачты са схемамі турыстычных аб’ектаў і інфармацыйныя таблічкі.

У Беларусі 27 турыстычных зон. На сённяшні дзень працуе і абслугоўвае турыстаў 11, ёсць генплан іх рэканструкцыі. У Мінску дзве турзоны: першая — старажытная частка горада (Верхні горад, Ракаўскае і Траецкае прадмесці, Мінскае замчышча) і другая — Лошыцкі сядзібна-паркавы комплекс — турыстычны аазіс Мінска. Па развіцці першай турзоны ёсць указ Прэзідэнта і пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, Мінгарвыканкамам зацверджаны план рэалізацыі канцэпцыі развіцця гістарычнага цэнтру сталіцы.

Сёлетня Беларусь стала ўдзельніцай шматлікіх турыстычных кірмашоў.

На вакзалах і ў аэрапортах нашай краіны неабходна ўстанавіць турыстычныя тэрміналы, якія паўсюль у свеце існуюць, з поўнай і падрабязнай інфармацыяй на некалькіх мовах для замежных і айчынных турыстаў. У кастрычніку 2006 года былі падрыхтаваны для прагляду два рэкламныя фільмы: першы пра Мінск на 10-12 хвілін для паказу на выставах, афіцыйных цырымоніях, і другі — рэкламны відэаролік для міжнародных тэлеканалаў і сетак: Еўраньюс, Еўраспорт і іншых. А для тых, хто любіць адпачываць па-каралеўску, у Мінску з’явіцца два пяцізоркавыя гатэлі.

Як паказвае вопыт еўрапейскіх краін, рэжым найбольшага спрыяння развіццю турызму заўжды выдэ да ўзрыўнога росту, да павышэння ўзроўню паслуг і рэзкага павелічэння паступленняў у дзяржаўны бюджэт. Але якімі грашмыма можна вымераць эфект ад росту самасвядомасці і самапавагі гаспадароў і той добры след у душы замежнага госця, які адкрыў і палобіў новую для сябе краіну!

Галіна СУША.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ і БелТА.

Аўрора Паўлава — майстар пляцення з раслін

С
К
А
Р
Б
О
Б
И
К
А

Беларусь — край маляўнічых азёраў, блакітных рэк і таёмных балот. Чарот, рагоз, сітняк — водныя шматгадовыя травяністыя расліны, і цяпер растуць на балотах, па берагах рэк і азёраў, на водмелях.

Сёння даўно забытае традыцыйнае рамяство пляцення з чароту і рагозу пакрыху адраджаецца. Пачатак гэтай працы на Міншчыне паклалі майстры Уздзеншчыны. Так здарылася, што непрадказальны лёс прывёў у гэты маляўнічы край гадоў 10 таму прафесійную мастачку, неабаякавую да народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, Аўрору Іванаўну Паўлаву. Урадзэнка Ленінграда, інжынер-дызайнер і мастак з дыпламам Мухінскага вышэйшага мастацкага вучылішча, яна малявала іконы ў тамашняй Мікольскай царкве, працавала дызайнерам у навукова-даследчых установах Ленінграда і Літвы. А ў пачатку 90-х гадоў, у часы перабудовы, па жыццёвых абставінах сям'я Паўлавых апынулася ў Беларусі і пасялілася ў невялікай, утульнай, у адну вуліцу вёсцы Каменка на Уздзеншчыне, што побач з лесам і рэчкай Уса. Узбрэжжа ракі і канавы вакол вёскі пазарасталі чаротам, гэты і падштурхнула мастачку да аднаўлення самабытнага рамяства — пляцення з раслін. Арыгінальныя ажурныя, прыгожыя, модныя і практычныя капелюшы, кашолкі, маладзёжныя сумкі радуець

вока ўдзельнікаў і наведвальнікаў раённых і абласных свят, фестываляў-конкурсаў, выстаў-кірмашоў і ідуць на расхват у пакупнікоў. Капелюшыкі з чароту з задавальненнем носяць у Расіі, Германіі, Італіі, заказваюць і купляюць жыхары рэспублікі.

Аўрора Іванаўна арганізавала гурток пляцення з чароту пры Ліцвянскім СДК. У гуртку штогод займаецца некалькі дзясяткаў дзяцей рознага ўзросту, якія спасцігаюць сакрэты апрацоўкі своеасаблівага прыроднага матэрыялу. Колькі цудоўных рэчаў выйшла з пад нястомных рук майстрыхі і яе навучэнцаў! У Ліцвянскім СДК аформлена пастаянная дзеючая выстава вырабаў з чароту. Чаго тут толькі няма! Капелюшы, кашолкі, сумкі, цукерніцы, хлебніцы, нават лялькі! Работы Паўлавай займаюць пачэснае месца ў экспазіцыі Уздзенскага раённага краязнаўчага музея. Пасля выхаду на пенсію яна робіць да 100 капелюшоў і іншых рэчаў у год.

А. Паўлава сёння з'яўляецца адзі-

ным народным умельцам экзатычнага пляцення з чароту на Міншчыне.

Нарыхтоўваюць чарот, рагоз у жніўні-кастрычніку пасля выпявання сцяблоў, калі яны эластычныя і трывалыя. Класічнымі прыладамі для зразання іх з'яўляюцца спецыяльныя разак і выглядзе сярпа альбо кася з кароткім дзяржаннем. Аднак Паўлава карыстаецца звычайным вострым нажом. Зразумела, што расліну даводзіцца зразіць у вадзе, як мага ніжэй (5-10 сантыметраў ад карэнішча). Таму зручнай нарыхтоўку весці ўзлімку на лёдзе. Пляце Паўлава таксама з сітняку, але сцяблы яго вузкія і нетрывалыя, лёгка рвуцца, і працаваць з імі трэба даволі асцярожна. Ужывае таксама сір. Зрэзаныя сцяблы сартуе, выбракоўвае. Пасля нарыхтоўкі матэрыял сушыцца на свежым паветры ад двух тыдняў да

месяца. Аўрора Іванаўна сушыць чарот на гарышчы хаты на працягу месяца. Натуральны колер лісця зялёны, а пасля сушкі — бурый і жоўты. Захоўваецца ў сухім месцы. Перад пляценнем сцяблы трымаюць у вадзе некалькі хвілін. Зімовы матэрыял нават не трэба ўвільгатняць, ён сыры, мяккі, эластычны, з ім адразу можна працаваць. Для пляцення патрэбны наступныя інструменты: нож, нажніцы, шыла, малаток, спецыяльны кручок, а таксама

разнастайныя драўляныя формы-шаблоны. Падрыхтоўка матэрыялу для пляцення пачынаецца з так званых лушчэння. У выніку лісце ачысцілі ад дэжэўнага аддзялення ад сцябла. Спачатку аддзяляюць верхняе лісце, затым наступнае па чарзе да самага стрыжня без перагібаў і зломіў. Лісце звычайна вострым нажом напалавіну альбо па патрэбную колькасць стужак. Для вырабу рэчаў Аўрора Іванаўна ўжывае матэрыял натуральнага колеру.

НА БУРАКОЎСКАЯ. НА ЗДЫМКАХ: Аўрора ПАЎЛАВА на свяце "Саламяныя дзівосы" са сваімі вырабамі.

Народны каляндар

"Снежаны вока снегам цешыць, ды марозам вуха рве"

Першы месяц зімы атрымаў сваё найменне ад слова "снег".

У першы яго дзень назіралі за станам надвор'я: калі пагодна — пагодлівая і ранняя будзе вясна. Якое надвор'е 2 снежня, такое будзе і ў сенакос. Якое 3 снежня, такое і ў жніўе.

4 снежня — Увядзенне, прысвятак, пра які кажуць: "Увядзенне прыйшло — зіму прывяло". У гэты дзень Барбара ў католікаў: "Барбара ноч урвала, а дзень надтачыла". "На Барбару мароз, рыхтуй ужо воз"; 5 снежня — Савы. У Пазер'і ў гэтую пару сяляне расцялялі вешкі ля дарог, каб не збіліся са шляху падарожнікі.

6 снежня — Матрыхваны, вольны ад працання дзень у тліпаўскія вечары.

7 снежня — Кацярыны. Жанчыны адзначалі свята свечкі, а дзяўчаты варажылі ў гэты дзень.

9 снежня — Юр'е зімовы, пра які кажуць: "Ёсць на свеце два Юр'і, і абодва дурні — адзін халодны, а другі галодны". У католікаў Ганны — два тыдні і два дні да Каляд.

13 снежня Андросы — дзявоца свята, калі варажылі пра будучае замужжа.

14 снежня — Навум. Пачыналі вучыць грамаце дзяцей: "Прарок Навум наставіць на вум".

18 снежня — Савы, калі таўклі праса, ячмень на калядную куцыю, малолі жыта на каляднікі, плялі пасталы і вілі валокі. У гэты дзень было забаронена прасці і скручваць ніткі ў клубкі, бо лічылі, што гэта можа пашкодзіць свойскім жывёлам, у якіх хутка пачнецца акаці і ацёл.

19 снежня — Мікола Зімовы. На гэта свята, як на Варвары і Савы, нельга было прасці. Мужчыны спраўлялі Мікольшчыну — свята свечкі. Гаспадар, які меў мікольскую свечку, частаваў братчыкаў, затым запаленую свечку ставілі ў лубок з жытам і пераносілі ў суседнюю хату, дзе яна захоўвалася да наступнага года.

21-22 снежня — дзень астранамічнага сонцастання.

22 снежня — Ганны, два тыдні да Каляд. "На Ганкі сядзіце на санкі".

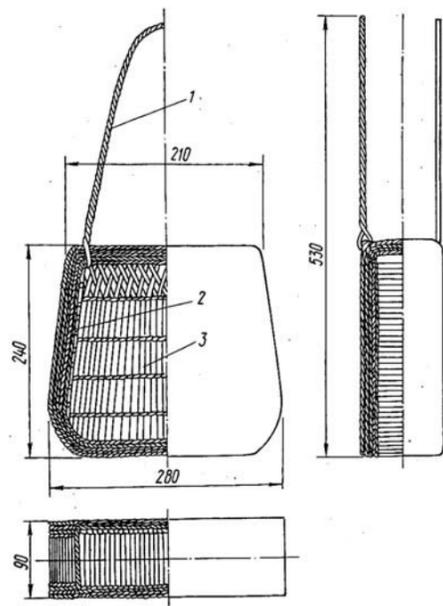
24 снежня — посная куцыя ў католікаў, пачатак Каляд.

25 снежня — Ражджаство каталікае.

31 снежня — Багатая або Шчодрая куцыя ў католікаў, навагодняя ноч.

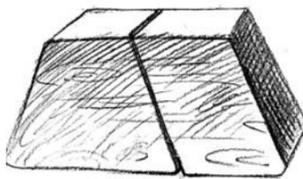
Парады

Пляценне з чароту

УРОК 1. ПЛЯЦЕННЕ МАЛАДЗЕЖНАЙ СУМКІ.

Лісце чароту разразаем нажом на вузкія стужкі шырынёй пяць міліметраў. Затым аплятаем імі балванку. Балванка для сумкі робіцца ў выглядзе трапецыі, разборная, з дзюво частак, каб потым яе зручна было выцягнуць з гатовага прадмета. Упоперак донца балванкі выкладваем стаячкі са сцяблоў чароту і аплятаем іх скручанымі стужкамі вярвачкай у выглядзе клетачкі, шахматкі. Затым бяром металічную пласцінку і прыбіваем маленькімі цвікамі па перыметру донца. Канцы стаячкоў па баках ад донца завярочваем уверх, атрымліваем бакавыя стаячкі. Далей бяром скручаную "рабочую нітку" з чароту і пляцём "ажурную" вярвачку. Аплятаем вярвачкай усе чатыры

Мал.4

бакі балванкі да самага верху. Стаячкі вярвачкай завярочваем радамі вярвачкай. Верхнія канцы стаячкоў загінаем уніз на правы бок сценак сумкі, з трох бакоў запраўляем пад вярвачку і абразаем нажніцамі. З чацвёртага боку, тарцовага, стаячкі не запраўляем і не абразаем. Затым кладзем аплеценую балванку на стол набок, уніз задняй часткай. Бяром зноў "рабочую нітку" і заплятаем стаячкі на тарцы. Атрымліваем накрывку сумкі. Робім "замочак" з дроту. Іншы варыянт — без накрывкі.

У гэтым выпадку верхнімі канцамі стаячкоў ахопліваем пракладзенае па кромцы сцябло чароту і заплятаем двума радамі вярвачкі. Вымаем балванку, знімаем металічную пласцінку. На правым баку сумкі мацуем упрыгожанне — плеченую кветку, напрыклад. Ручка сумкі робіцца наступным чынам. Кавалак эластычнага дроту пэўнай даўжыні аплятаецца скручанай ніткай з чароту. Бяром чатыры-пяць рабочых нітак, звязваем іх канцы, устаўляем дрот і аплятаем яго крыж-накрыж гэтымі ніткамі спецыяльным кручком. Канцы выцягваем, хаваем у пляценне бакавых сценак і абразаем нажніцамі. Потым аналагічна аплятаем ручку з другога боку. Можна рабіць пару ручак са сцяблоў чароту, скручаных у выглядзе касічкі і замацаваных з

дапамогай шыла ў верхняй частцы ўнутранага боку тарцовых сценак сумкі. Доўгія ручкі дазваляюць насіць сумку праз плячо.

УРОК 2. ПЛЯЦЕННЕ КАПЕЛЮША.

Бяром цыліндрычную суцэльную балванку з круглымі донцамі рознага дыяметра: верхняе малое, ніжняе вялікае. Па малому донцу ўкладваем клетачку пяць на восем стаячкоў са сцяблоў чароту і заплятаем іх скручанымі стужкамі "ажурнай" вярвачкай. Потым накладваем на донца зверху клетачкі металічную пласцінку і прыбіваем яе маленькімі цвікамі малаточкам па перыметру. Канцы стаячкоў загінаем уніз і аплятаем бакі да вялікага донца таксама ажурнай вярвачкай. Далей паварочваем балванку на стол вялікім донцам уверх і аплятаем палі капелюша той жа вярвачкай прыкладна ў 10-20 ра-

доў. Вымаем балванку і знімаем металічную пласцінку. Упрыгожанне мужчынскага капелюша — "зубатка" — палоска, сплеценая з саломы ромбам.

Для пляцення жаночага капелюша існуе таксама суцэльная балванка, але іншай, акруглай формы. Прынцып пляцення аналагічны. Палі ў жаночым капелюшы робяцца крышку шырай, але па жаданні заказчыка ў 10 альбо 20 радоў. У прыго-

жанне жаночага капелюша — кветка — робіцца такім чынам. На аловак накручваем стужкі з чароту, потым знімаем іх, выкладваем у выглядзе вяночка і мацуем да верху капелюша.

НА ЗДЫМКАХ: маладзёжная сумка з рагозу (1 — ручка; 2 і 3 — суадносна вярвачка і стойка бакавой сценкі); формы — балванкі (мал. 4 — для сумкі; мал. 5 і 6 — для мужчынскага і жаночага капелюша); чарот.

Фальклор беларускай глыбінкі

БДІ праблем культуры сумесна з БДУ культуры і мастацтваў аднавіў пасля шматгадовага перапынку традыцыю правядзення ў Беларусі этнаграфічных канцэртаў з удзелам аўтэнтычных фальклорна-этнаграфічных гуртоў і асобных выканаўцаў песень, музыкі, танцаў, вусных форм фальклору.

Яшчэ ў XIX стагоддзі падобныя канцэрты праводзіліся ў Маскве, а ў 60-х гадах XX стагоддзя ў іх удзельнічалі прадстаўнікі Беларусі, у свой час з майстрамі галаснога спеву і палескімі гуртамі спевакоў беларускага гледача знаёміла этнамузыказнавец Зінаіда Махэйка.

Успамінаючы гэтыя і іншыя канцэрты з удзелам народных спевакоў і музыкантаў, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі Тамара Варфаламеева заўважыла, што выступленні носьбітаў традыцыйнай культуры нейкі час успрымаліся, як экзотыка, але паступова тое, што было родным, сапраўды народным, перастала здзіўляць, і гледачы сталі цікавіцца іх творчасцю, атрымліваць асалоду ад народнага мастацтва.

На жаль, карыфеі галаснога спеву адышлі, і трэба зазначыць вялікія страты ў гэтай галіне культуры. Але тое, што цікавае да аўтэнтычнага фальклору была і ёсць вялікая, паказ-

вае аніслаг на падобных канцэртах.

Сапраўды, зала Універсітэта культуры і мастацтваў была перапоўнена. Гледачы занялі ўсю яе прастору, дзе можна было не толькі сядзець, але і стаяць. Рэктар універсітэта Ядзвіга Грыгаровіч паведаміла пра рашэнне правесці 22 сакавіка 2007 года міжнародную канферэнцыю "Аўтэнтычная культура: праблемы вывучэння, захавання і пераймання", а ў 2008 годзе — Другі Усебеларускі фестываль фальклору (першы адбыўся 13 гадоў таму ў Пінску).

Канцэрт пачаўся з выступлення спеўнага гурта з шасці выканаўцаў "Журавушка" з вёскі Атвержычы Столінскага раёна. Жанчыны выканалі веснавыя карагоды і гульні, а на працягу ўсяго канцэрта — веснавыя карагоды і песні, якія ў жыўвой традыцыі існавалі ў перыяд ад Вялікадня да Тройцы.

Не маглі ўсёдзець на месцы спявачкі, калі зайгралі музыканты з вёскі Стахава гэтага ж раёна, хораша і паважна танцавалі вальс, полечку —

кожная пара імправізавала па-свойму. У час выступлення гэтага вясельнага гурта ў складзе скрыпача, гарманіста і бубнярыка ў зале не сціхалі апладысменты. Вясельныя найгрышы і маршы, полькі і вальсы, кракавяк і іншыя ў рэпертуары гэтага гурта, які носіць назву "Вярэнька", прадстаўляюць рэгіянальную інструментальную традыцыю Цэнтральнага Палесся. Сямейная пара — Кірыл і Галіна Прыборы з Ельскага раёна — далучылася да танцаў, а потым яны пазнаёмілі гледачоў са сваёй рэгіянальнай традыцыяй мужчынска-жаночага спеву дуэтам, характэрна для Лельчыцкага раёна, адкуль яны родам. Яшчэ два музыканты-салісты бралі ўдзел у канцэрте — гэта скрыпач з вёскі Асаўцы Столінскага раёна і цымбаліст Іван Швайбоўч з вёскі Барань Барысаўскага раёна, людзі вельмі сталага веку. Яны ігралі раней у складзе ансамбля, а зараз музыцыруюць для сябе. Іх знайшлі аматары народнай культуры і зараз з цікавасцю гутараць з імі, распываюць пра мясцовыя музычныя традыцыі.

Адметна тое, што Міністэрства культуры, разумеючы неабходнасць арганізацыі такіх канцэртаў, выдзеліла на гэта сродкі. Спадзяёмся, што чарговы канцэрт абудзіць хутка, а наступны будзе праходзіць з пэўнай перыядычнасцю. Ва ўсякім разе, трэба падзякаваць за пачатак важнай справы Ірыне Мазюк і ўсяму адрэду традыцыйнага мастацтва Інстытута праблем культуры, вядучай канцэрта Таццяне Пладуновой і ўсім, хто прычыніўся да гэтай падзеі ў культурным жыцці нашай краіны.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: полька "Стахаўская"; сямейны дуэт: Кірыл і Галіна ПРЫБОРЫ, якія надыдуць сапраўды залатое вясельле.

ВЯДУЧЫ: Добры вечар, шанюныя сябры! Сёння мы прысвячаем нашу сустрэчу прысвятаку народнага календара, які называецца Варвары і адзначаецца праваслаўнымі беларусамі 17 снежня, а каталікамі 4 снежня. Запрашаем вас у сялянскую хату цёткі Параскі з вёскі Варварына Гара.

(На сцэне — дэкарацыі: калаўрот або верацяно ў сялянскай хаце, стол, пакрыты льяным настольнікам, а ложка — пасцілкай. Гаспадыня сядзіць за калаўротам, побач з ёй — унучкі. Калі жанчына маладая, то гэта могуць быць яе дзеці. Тады тэкст трэба перарабіць такім чынам, што гэта яе маці ці бабуля ёй расказвалі. Малых і падлеткаў, якіх яна просіць дапамагчы ёй: аднаму дае матачы маток самапрадзеных нітак, у большанькай правярае, як атрымліваецца вышыўка або ці роўна прышыла гузік, хлопчыку даруе маістраваць ля печы вілкі. Адыходзячы ад яго, гаворыць уголас:

ПАРАСКА: Майструй, майструй, унучак, а то заўтра нічога ў хаце рабіць нельга, ды і варыць, пячы трэба шмат чаго сёння.

УНУЧКА: А што ты будзеш варыць?

ПАРАСКА: Варэнікі буду варыць, пірагі пячы і шмат яшчэ чаго.

УНУЧКА МАЛАЯ: Смачныя?

ПАРАСКА: Смачныя, смачныя. Усіх частаваць буду: і вас, і кароўку, і козачку...

УНУЧКА: А парсючка?

ПАРАСКА: І парсючка, і коніка, каб здаровыя былі і добра пладзіліся.

УНУЧКА: І ў нас будуць парсяткі?

ПАРАСКА: Будуць і парсяткі, і жараваткі, і цяляткі, і казляткі...

(Калі няма занавесу, бабуля можа папрасіць дзяцей дапамагчы ёй прынесці дроў, каб да рання прасохлі ля печы, або патрымаць адчыненымі дзверы, пакуль яна іх прынясе, загадвае ім апраўца і гэтак далей)

ВЯДУЧАЯ: Пятніца, пяты дзень тыдня, традыцыйна лічыцца жаночым днём. Жанчыны мыліся ў лазні раней толькі ў пятніцу, у гэты дзень не пралі, шанавалі сваю апякунку Параскеву Пятніцу. Культ Параскевы даволі распаўсюджаны ў беларусаў.

ВАРВАРЫ

Сцэнарый вечарыны, прысвечаны аднаму з прысвяткаў народнага календара — Варвары.

Калі засуха выпалвала ўсе палі, жанчыны звярталіся за дапамогай да сваёй апякункі, збіраліся разам і пралі, ткалі за адну ноч ручнікі-абыдзённікі, асвятлялі яго ў храме, а затым распускалі і з даўжэзнай ніткай абыходзілі вакол вёскі менавіта ў пятніцу. Такая магічна-ахоўная дзея павінна была дапамагчы людзям гэтай вёсцы справіцца з бядой (засуха, мор, голад, вайна, эпідэмія і іншае).

ВЯДУЧЫ: Серада і пятніца — посныя дні. У пятніцу перад Дзядзямі раней паміналі баб — памерлых па жаночым адгалінаванні. Дзяды — гэта памерлыя па мужчынскім адгалінаванні, іх паміналі ў суботу. У дзень Параскевы 28 кастрычніка дзядзяткі хадзілі ў храм і прасілі ў яе суджанага. Дзень гэтай святой прыпадае на перыяд Вялікай вясельніцы — найбольш актыўнага правядзення восені-кіх вясельляў.

ВЯДУЧАЯ: Вучоныя лічаць, што Параскева з'ўляецца хрысціянскім двайніком старажытнай багіні Мокашы. Імя Мокаш, на думку вучоных, звязана з інда-еўрапейскім словам ток — што значыць "вільгаць, мокры, вільготны", а таксама tokos — "прадзённа".

Мокаш лічылася жонкай бога Грымотніка, які пакараў яе за здраду тым, што саслаў з неба на зямлю, у хтанічныя воды. Дарэчы, чацвер — гэта дзень Перуна, а пятніца — Грамаўніцы або Мокашы. Пасля прыняцця хрысціянства аналагам Мокашы стала Параскева Пятніца.

Яна звязана з вадой. Часта ля ручаёў, крыніц знаходзяць іконы Параскевы Пятніцы. Вада набывае ад яе прысутнасці гаючыя якасці.

ВЯДУЧЫ: Прысвятак Варвары 17 снежня носіць імя хрысціянскай пакутніцы. У розных мясцовасцях гэты прысвятак называюць па-рознаму — Варвара, Варкі, Міколіна Матка. Апошняя назва так гучыць таму, што 18 снежня будуць Савы або Міколіна Бацька, а 19-га — Мікола Зімавы.

У старажытнасці, відаць, 17 снежня адзначалі дзень зімовага сонцастання, таму што паўсюдна ў Беларусі ведаюць прымаўку: "Варвара ноч урвала, а дзень надтачыла". У Свіслацкім раёне кажуць, што "Міко-

ла і Варвара ноч урвалі". Пасля Варвары дзень паступова пачынае расці.

ВЯДУЧАЯ: Узгадаем, што можна даведацца з беларускай міфалогіі.

ВЯДУЧЫ: У дахрысціянскай традыцыі ў дзень зімовага сонцастання нараджаецца Дажбог — адзін з багоў усходніх славян. "Аповесць мінулых гадоў" паведамляе, што калі князь Уладзімір Кіеўскі паставіў ідалаў "на холме вне двора теремного", то там, акрамя выяў Перуна, Хорса, Стрыбога, Семаргла, Мокашы прысутнічаў ідал Дажбога. Дажбог быў богам сонца і лічыўся сынам Сварога, таму часам яго называлі Сварожычам. У "Слове пра паход Ігаравы" ўсходнія славяне называлі Дажбогавымі ўнукамі.

ВЯДУЧАЯ: Адам Кіркор, абапіраючыся на беларускі фальклорны матэрыял, сцвярджаў, што Божыч — светлае сонца Дажбог — выступае як сын Перуна і яго жонкі Грамаўніцы. Семантыку свята Каляд даследнік тлумачыў як адлюстраванне барачыбы падземнага цара Карачуна або распарадчыка маразоў Зюзі з самім Перуном. Перад набліжэннем зімовага сонцавароту падземны цар прадчувае, што павінен нарадзіцца Божыч, і таму хоча знішчыць дзіця. Дзеля гэтага Зюзя ператвараецца ў мядзведзя, збірае зграю ваўкоў (гэта значыць мяцеліц) і разам з імі ганяецца за жонкай Перуна. Грамаўніца хаваецца ад іх і ў вербалозах нараджае Дажбога.

ВЯДУЧЫ: 17 снежня — Варвары, свята ў Піліпаўскі пост перад Калядамі. У гэты дзень пастухі хадзілі па хатах, дзе іх наймалі пасвіць статак, і збіралі "варваршчыну" — традыцыйную плату за сваю працу.

Добрае надвор'е ў гэты дзень прадказвала добры ўраджай ільну на наступны год.

ВЯДУЧАЯ: На Варвары ўся сям'я частавалася варанымі ці печанымі варэнікамі з макам, мёдам або каноплямі. Варылі варэнікі з грэчневой

мукі і падавалі з канаплянай "маслянкай". Пірагі з макам пяклі, каб скаціна добра вялася.

ВЯДУЧЫ: На Палесці дзеці хадзілі па варэнікі да бабуль-пупарэзніц, якія прынялі іх на свет, а зараз — да родных бабуль або тых, якія іх першыя купаюць.

Мы таксама сёння падрыхтавалі традыцыйны пачастунак, запрашаем пакаштаваць яго разам з намі! А гаспадарыць за сталом будзе цётка Параска са сваімі дзецьмі (унукамі, калі жанчына, якая выконвае яе ролю, у гадах).

На сталах могуць быць толькі посныя стравы, бо гэта перыяд посту. Выключэнне складае тварог. Лепш прыгатаваць розныя варэнікі і пірагі з макам.

З-за сцэны першы выходзіць цётка Параска і нясе варэнікі вараныя, ад якіх ідзе пара, за ёй следом дзеці, якія нясуць у кошычках печаныя варэнікі).

ПАРАСКА: Добры вечар, гасці да-рагі! На - жыкам або формачкам зрабіць ромбікі, кружкі, квадрацікі. У такі сфармаваны кусок цеста (трохвугольнік) пакласці начынку — тварог (па-беларуску сыр), наверх пакрыць такой жа формы цестам і зашчыпаць краі. Можна ромбік класці папалам, пакласці начынку і зашчыпаць краі. Хай пастаіць і трохі падымецца цеста на блясе. Другой формы (кругленькія) начытніц сушанымі і размочанымі ягадамі (у Беларусі — чарніцамі), трэцюю форму — размочанымі і пракручанымі на масарубку з цукрам грушы або яблыкі, у чацвёртую з варэння і пракручаных на мясарубку, паджараных з цыбуляй на алеі грыбы. Кладуць на блякі, змазаных алеем (посным маслам), і выпякаюць у духоўцы.

Варэнікі вараныя
Поснае цеста скатваюць у жгуты і рэжуць на кускі, адварваюць у падсоленай вадзе. Калі ўсплывуць — адкідаюць на дурыла, а потым — у керамічныя міскі, паліваюць зверху падлівай з цёртага з цукрам маку (становіцца як белае малачко) або мёдам, варэннем.

Нані

Есці з варэнікамі можна кісель, нават вельмі густы (з журавін або іншых ягад), адвар траў (чай), шыпышынавы напой (шыпоўнік), кампоты, можна для дарослых у самі падаць і налівачку. Можна зрабіць аўсяны кісель.

"Козы" — фігурнае печыва

Яшчэ на Варвары пяклі "козы" — фігурнае печыва з поснага цеста, зверху пасыпанае цукрам або абмазанне мёдам. Гэта фігуркі козы, мядзведзя, каня, галовы каровы, пеўня, курыцы (або цэлы павяць, курыца, яйка), часткі цела жывёл — рогі, капыты (падковы), зорачкі і іншае. Рогі можна зрабіць у выглядзе рагалакаў з начынкай з варэння або суафруктаў.

На вечарыне цікава будзе правесці для дзяцей і дарослых майстар-клас па выпечцы такіх "коз" або конкурс.

Можна ваду для поснага цеста моцна пасаліць — тады злепленыя фігуркі не пякуць, а пакідаюць, каб высыхлі, — іх потым кожны можа ўзяць на памяць, як цацкі, як узор для пачынення, якое можна прыгатаваць на Новы год.

Падрыхтавала Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Варэнікі печаныя

Узяць мукі, цукор, цёпленькую летнюю ваду (можна на цёплай сыроватцы, яна лічыцца прэснай), дадаць соды, папашанай воцатам (укуса некалькі капел), вымесціць гэтае прэснае цеста і раскатаць тонкім слоem. На ім но-жыкам або формачкам зрабіць ромбікі, кружкі, квадрацікі. У такі сфармаваны кусок цеста (трохвугольнік) пакласці начынку — тварог (па-беларуску сыр), наверх пакрыць такой жа формы цестам і зашчыпаць краі. Можна ромбік класці папалам, пакласці начынку і зашчыпаць краі. Хай пастаіць і трохі падымецца цеста на блясе. Другой формы (кругленькія) начытніц сушанымі і размочанымі ягадамі (у Беларусі — чарніцамі), трэцюю форму — размочанымі і пракручанымі на масарубку з цукрам грушы або яблыкі, у чацвёртую з варэння і пракручаных на мясарубку, паджараных з цыбуляй на алеі грыбы. Кладуць на блякі, змазаных алеем (посным маслам), і выпякаюць у духоўцы.

Варэнікі вараныя

Поснае цеста скатваюць у жгуты і рэжуць на кускі, адварваюць у падсоленай вадзе. Калі ўсплывуць — адкідаюць на дурыла, а потым — у керамічныя міскі, паліваюць зверху падлівай з цёртага з цукрам маку (становіцца як белае малачко) або мёдам, варэннем.

Нані

Есці з варэнікамі можна кісель, нават вельмі густы (з журавін або іншых ягад), адвар траў (чай), шыпышынавы напой (шыпоўнік), кампоты, можна для дарослых у самі падаць і налівачку. Можна зрабіць аўсяны кісель.

"Козы" — фігурнае печыва

Яшчэ на Варвары пяклі "козы" — фігурнае печыва з поснага цеста, зверху пасыпанае цукрам або абмазанне мёдам. Гэта фігуркі козы, мядзведзя, каня, галовы каровы, пеўня, курыцы (або цэлы павяць, курыца, яйка), часткі цела жывёл — рогі, капыты (падковы), зорачкі і іншае. Рогі можна зрабіць у выглядзе рагалакаў з начынкай з варэння або суафруктаў.

На вечарыне цікава будзе правесці для дзяцей і дарослых майстар-клас па выпечцы такіх "коз" або конкурс.

Можна ваду для поснага цеста моцна пасаліць — тады злепленыя фігуркі не пякуць, а пакідаюць, каб высыхлі, — іх потым кожны можа ўзяць на памяць, як цацкі, як узор для пачынення, якое можна прыгатаваць на Новы год.

2006 — Год сельскай культуры

Ад Жодзішкаў да Квасоўкі і з Глыбокага да Лёзна

Набліжкі шлях, больш чым 800 кіламетраў ад Мінска на пяці раёнах Гродзеншчыны (Смаргонскі, Ашмянскі, Лідскі, Воранаўскі, Гродзенскі) і такі ж маршрут па трох раёнах Віцебшчыны (Глыбоцкі, Полацкі, Лёзненскі) даваўся пераадолець Экспертнай камісіі рэспубліканскага агляду-конкурсу "Клуб года" на лепшую пастаноўку, работы сельскіх клубных устаноў.

Як вядома, 2006-ы абвешчаны ў краіне годам сельскай культуры. Беларуская вёска стала найважнейшым аб'ектам дзяржаўнай увагі. Галоўнай мэтай развіцця сацыяльнай сферы сучаснай беларускай вёскі з'яўляецца фарміраванне неабходных умоў для забеспячэння жыццядзейнасці насельніцтва, стварэнне асноў для павышэння прывагальнасці сельскага ладу жыцця і працы.

Менавіта вёска і вясцоўцы былі і застаюцца першазахавальнікамі нацыянальнай традыцыйнай мастацкай культуры беларусаў, захоўваюць традыцыйныя святы, абрады, звычаі, якія прыйшлі з сівой даўніны ад нашых продкаў. Аднак калі вёсцы не будзе аказана дапамога заканадаўчымі, выканаўчымі органамі, дзяржаўнымі структурамі, а таксама грамадскімі арганізацыямі, працэс культурнага і духоўнага адраджэння можа быць затарможаны.

У сувязі з гэтым вельмі актуальнымі і першачарговымі з'яўляюцца задачы, пастаўленыя Дзяржаўнай праграмай адраджэння і развіцця вёскі на 2005-2010 гады, якая зацверджана Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 150 ад 25.03.2005 года.

Рашэннем калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь зацверджаны план мерапрыемстваў па правядзенні года сельскай культуры ў 2006 годзе. У адпаведнасці з гэтым дакументам, галіновыя ўпраўленні міністэрства сумесна з упраўленнямі культуры аблвыканкамаў, Беларускай дзяржаўнай інстытутам праблем культуры арганізуюць правядзенне шэрагу мерапрыемстваў па арганізацыі работы устаноў культуры і мастацтва, па канцэртным і тэатральным абслугоўванні сельскага насельніцтва. Па ўсіх рэгіёнах праходзіць рэспубліканскі фестываль "Майстры мастацтва — працаўнікам вёскі" і аказваецца канкрэтная дапамога ў паліяшэнні матэрыяльна-тэхнічнага абсталявання Дамоў культуры аграгарадкоў.

Сярод мерапрыемстваў года сельскай культуры адным з важнейшых для работнікаў сферы культуры з'яўляецца адкрыты рэспубліканскі агляд-конкурс "Клуб года", які вызначае лепшую сельскую клубную ўстанову. Агляд-конкурс праходзіць па ўсіх рэгіёнах, былі вызначаны лепшыя з лепшых, і зараз сярод іх неабходна вызначыць пераможцаў. А гэта вельмі няпросты.

У Гродзенскай вобласці Экспертнай

камісію ў складзе вядомых спецыялістаў Міністэрства культуры (старшыня камісіі — начальнік Упраўлення устаноў культуры і народнай творчасці Васіль Чэрнік), навукоўцаў Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры сустрэкала і суправаджала галоўны спецыяліст абласнога Упраўлення культуры Людміла Лебедзь, якая шмат гадоў працуе ў сферы культуры і выдатна ведае свой рэгіён.

На Смаргоншчыне пераможцам абласнога этапу агляду-конкурсу стаў жодзішкаўскі Цэнтральны Дом культуры, у Ашмянскім раёне — вішнеўскі ЦДК і палянскі Дом народнай творчасці і рамястваў. Дварышчанскі ЦДК, што ў Лідскім раёне, і курчоўскі СДК Воранаўскага раёна таксама вылучаны для ўдзелу ў рэспубліканскім агляду-конкурсе. А вядомая не толькі ў Беларусі вёска Квасоўка, якая мае ў Палацы культуры сваю тэатральную, увогуле павінна быць па-за конкурсам.

У Віцебскай вобласці для прагляду Экспертнай камісіі былі прадстаўлены дзяржаўны Цэнтр культуры і адпачынку Глыбоцкага раёна, фарынаўскі сельскі Дом культуры Полацкага раёна і дабрамысленскі сельскі Дом культуры Лёзненскага раёна.

Рэспубліканская экспертная камісія адзначыла высокі ўзровень работы па культурным абслугоўванні сельскага насельніцтва як на Гродзеншчыне, так і ў Віцебскай вобласці. Ва ўсіх клубных установах аформлены інфармацыйныя стэнды, на якіх прадстаўлена ўся неабходная інфармацыя для наведвальнікаў устаноў культуры: планы работы на месяц, пералік платных мерапрыемстваў і прэйскурант цэн, кнігі заўваг і прапаў, расклад работы гурткаў і творчых калектываў...

Прыклубныя тэрыторыі устаноў культуры добраўпарадкаваны, санітарна-тэхнічны і супрацьпажарны стан забудовы і гаспадарчых будынкаў, комплекснае архітэктурна-мастацкае афармленне клубнага інтэр'ера ацэнены станоўча.

Наперадзе ў членаў Экспертнай камісіі новыя пазнакі і сустрэчы, паляжы якіх будуць падведзены вынікі, а пераможцы атрымаюць узнагароды.

Галіна СУША,
член Экспертнай камісіі,
старшы навуковы
супрацоўнік БелДІПК.
НА ЗДЫМКУ: дзяржаўны Цэнтр культуры Віцебскай вобласці сустракае гасцей.
Фота аўтара.

Не так даўно на айчынным музычным рынку з'явіўся дыск, які знаёміць слухачоў з цэлым пластом забытай беларускай народнай спадчыны — жанрам лірніцкіх спеваў. Дыск "Ліра. Лірніцкія спевы, псалмы і канты" запісаў і выдаў таленавіты музыкант і майстар народных інструментаў Алесь Лось. Праграма альбома, якую выконвае ў суправаджэнні ліры Алесь Лось, мае мэту адраджэння жанру лірніцкіх спеваў ва ўмовах узрастаючай цікавасці да нацыянальнага фальклору нашага народа. Сёння мы гутарым з гэтым музыкантам і майстрам.

Алесь ЛОСЬ:

"Кожны інструмент мае сваю душу!"

— Ці можна сцвярджаць аб наяўнасці ў Беларусі адметнай нацыянальнай школы ігры на унікальным інструменце — ліры?

— Пакуль пра гэта казаць рана. Бо кожная школа прадугледжвае наяўнасць вучняў, метадыкі і настаўнікаў, якія з дапамогай гэтай метадыкі перадаюць веды і навукавы выканальніцкаму майстарству. На жаль, у Беларусі ігра на ліры і вытворчасць народных інструментаў — справа адзінак.

Некаторыя фальклорныя і фолк-мадэрн-гурты спрабуюць выкарыстаць гучанне ліры ў аранжыроўках сваіх кампазіцый. Напрыклад, Іван Кірчук з этнагруппы "Троіца", гурт "Палац" рабілі цікавыя эксперыменты ў гэтым накірунку, але казаць пра тое, што ліра заняла свае пачэснае месца ў галерэі нацыянальных музычных інструментаў, пакуль нельга.

— Але ж вядома, што народныя майстры і да вас займаліся вырабам лір.

— Так. Напрыклад, доўгі час у Беларусі працаваў славны народны майстар Крайко, які распрацаваў уласны тып інструмента — ліру карбовую. Гэты інструмент меў дзве струны — бурдонную і меладычную, клавійны механізм знаходзіўся не зусім традыцыйна — зверху. Крайко меў таленавітага вучня Уладзіміра Пузыню, які прадуюжыў традыцыйна вырабу ліры.

Я паспрабаваў вярнуцца да традыцыйнай чатырохструннага схемы — дзве бурдонныя і дзве меладычныя струны. Такіх лір я зрабіў няшмат, і карыстаюцца яны поўгаліма пакуль не ў Беларусі, а больш у краінах Еўропы.

— Чаму, на вашу думку, гэта адбываецца?

— Мне здаецца, што эстэтыка лірніцкіх спеваў у нас пакуль не ўспрынята. Ліра сёння знаходзіцца ў "неадкрытым" стане, як і тэмбр народнай скрыпкі ці дуды. Вуха павінна прывычаіцца да іх гучы. Напрыклад, у некаторых вёсках Віцебскай вобласці смяковую музыку людзі не могуць слухаць, бо лічаць гук яе занадта рэзкім. А вось на Лепельшчыне і Полаччыне ў людзей на слыху дуда. Яе гучы радуюць і прымусаюць успомніць мінулыя часы. У гэтых людзей захавалася ўспрыманне эстэтыкі гэтага інструмента.

Мой дыск "Ліра. Лірніцкія псалмы і канты" павінен, на маю думку, паспрыяць пашырэнню папулярнасці такога цікавага і самабытнага інструмента, як ліра. На гукавых

дарожках гэтага альбома запісаны аўтэнтычныя песні, што бытавалі ў асяродках лірніцкіх брацтваў. Нагадаю, што лёс лірнікаў не з лёгкай, бо пераважна яны былі сляпымі. І таму лірніцкія песні маюць непадобны музычны настрой у адрозненні ад іншых жанраў народнай музыкі...

— Якія асаблівасці ліры могуць зацікавіць маладых выканаўцаў?

— Сам інструмент мае вельмі шырокае выканальніцкае магчымасці. На ліры можна іграць і традыцыйныя мелодыі, і нейкія музычныя рэканструкцыі ці імправізацыі, магчыма выконваць нават фолк-джаз. Але для гэтага трэба ведаць базу — фальклорныя крыніцы, а таксама мець адпаведнае музычнае мысленне.

Вялікую цікавасць да ліры выказваюць нашыя суседзі з Расіі, Польшчы, Латвіі, Літвы, адкуль часцей і замяўляюць у мяне гэтыя інструменты. Думаю, што прыйдзе час, і беларусы пачнуць больш паважліва ставіцца да сваёй нацыянальнай спадчыны. Мне б хацелася, каб дыск "Ліра. Лірніцкія псалмы і канты" гэтак паспрыяў, прывагнуў увагу маладых выканаўцаў. Я і выдаў такі дыск, каб акрэсліць сам жанр лірніцкай песні, паказаць, што ў нас захавалася ў гэтым жанры, давесці тое, што яшчэ ёсць вялікая дзялянка для творчых пошукаў.

— Названы дыск выйшаў у рамках праекта "Прошча". Што гэта за праект?

Спачатку я так назваў шэраг сваіх акцый, якія былі звязаны з рэканструкцыяй беларускай этнічнай культуры, і не толькі музычнай. Першая акцыя праекта адбылася ў мяне на хутары пад Ракавам чатыры гады таму. Гэта быў летнік для моладзі з Латвіі, Польшчы і Беларусі. Там праходзілі вярштаты — майстар-класы па такіх дысцыплінах, як народныя танцы, аўтэнтычная інструментальная музыка, мы наана адкрывалі сакрэты архаічнага плячэння, уручную выраблялі паперу...

Цяпер "Прошча" — мой аўтарскі праект. Але праект не камерцыйны, а культуралагічны, які мае мэты завастрыць увагу грамадства на культурных і гістарычных каштоўнасцях. Ёсць такая мудрая думка, што культура чалавека прапарцыянальна ведам гісторыі: чым глыбей чалавек спазнае сваю гісторыю, тым вышэй яго культурны ўзровень. Таму з праектам "Прошча" я стараюся паказаць людзям, што ў нас ёсць цікавая старажытная народная музыка, вельмі шы-

рокі пласт сярэднявечнай свецкай культуры, якой вось толькі зараз пачынаюць цікавіцца.

Праект "Прошча" адкрыты для ўсіх тых, каго цікавяць праблемы адраджэння і суперажывання сваёй гісторыі і культуры, праз такія рэчы, як спевы, музыка, праз абавязковыя веды гісторыі і мовы.

— Ці можна назваць ваш музычны гурт часткай праекта "Прошча"?

— Так. Цяпер у нас стабілізаваўся склад музычнага гурта, і называецца ён "Капэла Алесь Лось". А гэта — Марына Каленчыц (цымбалы), Ганна Харчанка (бас, басэтыя, віяланчэль, скрыпка), Юрый Рымашэўскі (кантрабас, некаторыя духавыя інструменты), я ж граю на скрыпцы, ліры, дудзе, басы, цымбалах. Музыканты, якія граюць са мной — прафесіяналы. Гэта з аднаго боку лёгка, а з другога — цяжка, бо для выканання аўтэнтычнай музыкі трэба вучыцца іначым мысліць. Тым не менш мы запісалі і падрыхтавалі да выхаду наш новы дыск, які называецца "Смяковая музыка Беларусі. Грае "Капэла Алесь Лось". Гэтым дыскам мы хацелі паказаць тое, якой была смяковая музыка ў канцы XIX — пачатку XX стагоддзя, як бавіліся нашыя продзеда і прабабулі.

У нашай капэлы дзве басэты, адзін кантрабас, скрыпка, цымбалы — аўтэнтычныя інструменты, якія маюць сваю душу, свой лёс. На дыску будуць прадстаўлены творы, якія я запісаў падчас фальклорных экспедыцый ад старых вясковых музыкаў — полькі, абэркі, вальсы. Першы дыск "Смяковая музыка Беларусі" — не ўсё з таго, што мы назапасілі. Думаю, што будзе і другая частка гэтага дыска.

— Які з вырабленых музычных інструментаў вам даражэйшы за іншыя?

— Выраб інструмента — як нараджэнне дзіцяці. І момант родаў напоўнены радасцю: усё завершана, рукі баляць ад працы. Але бачыш, што ўжо ёсць форма інструмента, бачыш, што да яе можна дадаць... Цяжка сказаць, які інструмент прыносіць больш радасці, бо кожны з іх мае сваю душу, і ты як майстар настройваешся на яе. Бывае, што інструмент не гучыць, магчыма, нешта не так было зроблена, нешта не так было сабрана. Трэба прыслухоўвацца, рабіць, каб у інструмента з'явілася душа. Але бывае, што інструмент атрымаў жыццё і гучыць адразу. Гэта самая вялікая радасць.

Гутарыў **Анатоль МЯЛЫГУЙ.**
НА ЗДЫМКУ: Алесь ЛОСЬ.

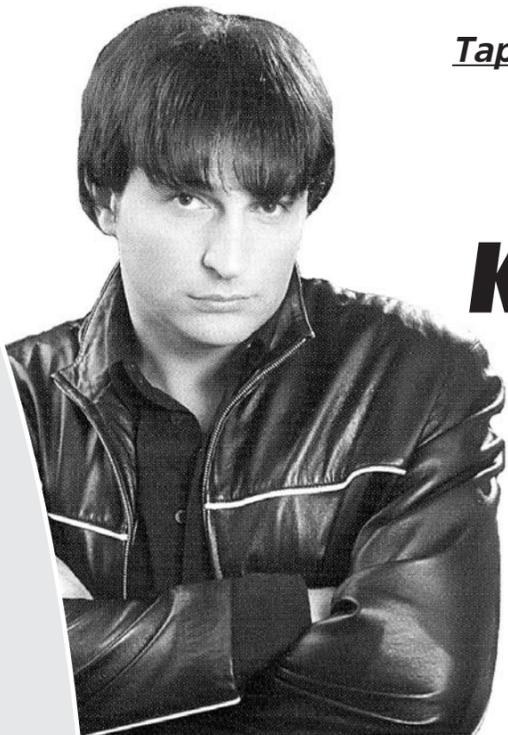

НАЦЫОНАЛЬНЫ

ОТВЕТ

Спецвыпуск
№13

Тарыел МАЙСУРАДЗЕ:

“Гэта ўсё каханне маё”

У Нацыянальным прэс-цэнтры адбылася прэс-канферэнцыя спявака і акцёра Тарыела Майсурадзе. Тарыел Майсурадзе, рамантычны герой беларускай эстрады, пакарыцель жаночых сэрцаў, нарадзіўся ў грузінскім горадзе Гудаута. Але большая палова яго жыцця прайшла ў Беларусі, дзе ён застаўся пасля службы ў арміі. Спачатку спяваў у ленынградскай рок-групе “Дальний рейс”, а з 1994 года — саліст Нацыянальнага аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі Беларусі пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга. Спявак неаднаразова становіўся лаўрэатам і дыпламантам рэспубліканскіх і міжнародных конкурсаў і фестываляў.

тур у Гродне. На прэс-канферэнцыі ён падзяліўся сваімі ўражаннямі аб фестывалі: “Сама ідэя вельмі гуманная, і фестываль прайшоў на высокім узроўні, у вельмі добра размысленай абстаноўцы. Гэты фестываль — яшчэ адно сведчанне таго, што мы жывём у сучаснай цывілізаваанай краіне, дзе ўсе нацыянальнасці існуюць у міры і згодзе. Я з задавальненнем спяваў на сёлетнім фестывалі і з павагай прыму запрашэнне на наступныя. Такія мерапрыемствы садзейнічаюць аб’яднанню ўсіх нацыянальнасцяў у адзіную сям’ю. Лічу, што Усебеларускі фестываль нацыянальных культур павінен стаць міжнародным”.

Папулярны беларускі спявак выступіў у Мінску з новай канцэртнай праграмай “Гэта ўсё каханне маё”. На канцэрце гучалі як ужо вядомыя кампазіцыі, так і новыя песні на беларускай, рускай і грузінскай мовах.

“Праблемы, радасці, учынкі чалавека — усё, што вакол нас, — гэта каханне маё”, — растлумачыў назву канцэртнай праграмы спявак.

Тарыел Майсурадзе падзяліўся сваімі творчымі планами. Пасля навагодніх свят ён адправіцца ў гастрольны тур па гарадах Беларусі, а таксама Украіны і Літвы. Гастролі працягнуцца да першага красавіка.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Акрамя песень, Тарыел піша музыку і здымаецца ў кіно. Толькі ў гэтым годзе Т. Майсурадзе зняўся ў трох расійскіх кінастужках: “Супермаркет”, “Спікс” і “Пантэра”. Па прагнозах, фільмы павінны выйсці на тэлеэкраны ў пачатку 2007 года. Ёсць таксама прапановы зняцца ў чатырох-пяці карцінах, ад здымак якіх Тарыел адмаўляцца не збіраецца.

У чэрвені гэтага года спявак прымаў удзел у VI Усебеларускім фестывалі нацыянальных культур

Паэт аула і планеты

словы Р. Гамзатава, а Гамзатаў падарыў Лучанку двухтомнік паэзіі з надпісам.

Беларускі паэт Андрэй Скарыйкін, узгадваючы сваё знаёмства з Расулам Гамзатавым, сказаў: “У сапраўднага паэта ёсць толькі адна дата — гэта дата яго нараджэння, а затым наступнае вечнасць. Вельмі прыемна, што ёсць народ, ёсць яркія яго прадстаўнікі, якія шануюць герояў сваёй зямлі і распаўсюджаюць гэту любоў на іншыя землі, іншыя народы, прывіваюць самае лепшае, мудрае, што было ў Р. Гамзатаве, нам з вамі, людзям іншай культуры, бо культура, паэзія, музыка не маюць межы”. Андрэй Скарыйкін працягнуў верш “Пакаянне”, які прысвяціў Расулу Гамзатаву.

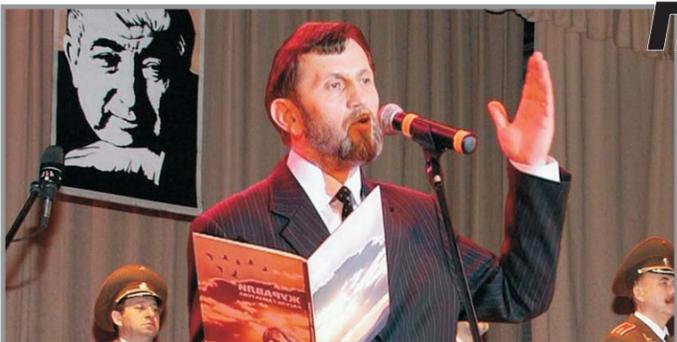
Творы Расула Гамзатава чыталі прафесар Белдзяржакадэміі музыкі Міхаіл Солапаў, паэт з Малдовы Георгій

Пушкаш, вучні 133 школы горада Мінска. Песні спявала трэцякласніца Паліна Ласкіна, партыю фартэп’яна выконваў Ігар Лучанок. Раманс “Беражыце маці” выконваў кампазітар Дзмітрый Далгалёў. На вечары канцэртную праграму прадставіў Акадэмічны ансамбль песні і танца Узброеных сіл Беларусі, мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор падпалкоўнік Уладзімір Варанаеў.

Упрыгожыў святам танец “Белых журавоў”, які выканаў ансамбль “Кымгансан” рэспубліканскага грамадскага аб’яднання “Асацыяцыя беларускіх карэйцаў”.

Хітры Асадулаеў выказаў падзяку Пасольству Расійскай Федэрацыі ў Беларусі за падтрымку ў правядзенні вечара, Міністэрству культуры Беларусі за садзейнічанне развіццю мастацкай творчасці нацыянальных аб’яднанняў.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

У Рэспубліканскім палацы культуры прафсаюзаў адбыўся вечар, прысвечаны памяці аварскага паэта, народнага паэта Дагестана Расула Гамзатава. Свята было арганізавана міжнароднай грамадскай арганізацыяй дагестанцаў “Ачаг” і Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур.

Адкрыў вечар старшыня аб’яднання “Ачаг” Хітры Асадулаеў (на здымку),

які прачытаў верш Р. Гамзатава на роднай мове паэта. Старшыня Саюза кампазітараў Беларусі, народны арыст Савецкага Саюза, кампазітар Ігар Лучанок расказаў пра свае сустрэчы з Р. Гамзатавым. Асабліва запамінальнымі для яго сталі 21, 22 снежня 1977 года, калі адбыліся два аўтарскія канцэрты Р. Гамзатава ў Мінску. Тады І. Лучанок прэзентаваў дзве песні на

Піліп Орлік “вярнуўся” на радзіму

У Пасольстве Украіны ў Рэспубліцы Беларусь адбылася прэзентацыя зборніка навукова-папулярных артыкулаў пра жыццё і дзейнасць Піліпа Орліка (1672 — 1742), украінскага гетмана, дзяржаўнага дзеяча Украіны, беларуса па паходжанні, аўтара першай украінскай канстытуцыі, “Піліп Орлік — гетман і аўтар першай канстытуцыі Украіны”. Канстытуцыя Піліпа Орліка з’яўляецца першай і ў Еўропе, і ў тагачасным Новым Свеце (Амерыцы). Матэрыялы ў кнізе прадстаўлены на трох мовах — беларускай, рускай і украінскай.

У мерапрыемстве прынялі ўдзел аўтары зборніка, беларускія і украінскія вучоныя, прадстаўнікі НАН Беларусі і Акадэміі навук Украіны, краязнаўцы, гісторыкі, навукоўцы, літаратуразнаўцы, а таксама прадстаўнікі аб’яднанняў украінцаў “Ватра” і іншыя.

На прэзентацыі з прывітаннем да ўсіх удзельнікаў звярнулася часовы павераны ў справах Украіны ў Рэспубліцы Беларусь Аксана Кіцун. Яна выказала словы ўдзячнасці

аўтарам зборніка. Адзначыла ўнікальнасць выдання, а таксама зацікаўленае стаўленне беларусаў і украінцаў да свай гісторыі. Постаць Піліпа Орліка паяднала народы Чэхіі, Беларусі і Украіны, а яго канстытуцыя назаўсёды спалучыла ўкраінскую культуру з еўрапейскай.

Намеснік старшыні Беларускага грамадскага аб’яднання ўкраінцаў “Ватра”, аўтар праекта і складальніца зборніка Галіна Каложная расказала аб тым, што ў 2002 годзе на пасяджэнні прэзідыума Беларускага грамадскага аб’яднання ўкраінцаў “Ватра” была створана камісія па ўвекавечанні памяці слаўтага сына Беларусі Піліпа Орліка. Г. Каложная была на радзіме Піліпа Орліка ў вёсцы Касута. Яна знайшла падтрымку ў мясцовых улад, у Міністэрстваў культуры Беларусі, Украіны. Ёю была праведзена вялікая работа па збору матэрыялаў да зборніка, пошуку аўтараў. Дзякуючы намаганням Г. Каложнай,

зборнік выйшаў у свет.

Як сказаў Леанід Ясініскі, прэсакратар Пасольства Украіны ў Беларусі, цяпер праектуецца памятны знак Піліпу Орліку, які будзе ўстаноўлены ў вёсцы Касута Вілейскага раёна Мінскай вобласці. Над праектам працуе вядомы беларускі архітэктар Уладзімір Тарноўскі. Як мяркуецца, памятны знак будзе ўстаноўлены на каменнай глыбе. Работу над знакам плануецца завяршыць да 11 кастрычніка 2007 года — у гэты дзень будзе святкавацца 335-годдзе з дня нараджэння украінскага гетмана. У планах мясцовых улад — стварэнне музея роду Орлікаў на тэрыторыі Петрапаўлаўскай царквы, пабудаванай у вёсцы Касута яшчэ ў 1863 годзе.

На прэзентацыі таксама выступілі украінскія вучоныя Тарас Чухліб, супрацоўніца Інстытута гісторыі НАН Беларусі Любоў Собалева, краязнавец Анатоль Рогач і многія іншыя.

У зборнік увайшлі навуковыя, краязнаўчыя, даведачныя матэрыялы. Усяго 22 артыкулы.

Выданне прысвечана 15-й гадавіне незалежнасці Украіны і 335-годдзю з дня нараджэння слаўтага гетмана. Рэкамендуецца студэнтам, выкладчыкам, навукоўцам, краязнаўцам і ўсім, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі і Украіны.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Навіны літоўцаў Гродзеншчыны

ПАД ЗНАКАМ СВЯТОГА ЛІНАСА

У той сонечны восеньскі дзень вёска Пеляса, што знаходзіцца на Воранаўшчыне непадалёк ад Рудані, сабрала мноства гасцей. Яно і зразумела: тут адбылося свята літоўскай культуры. Сюды прыехалі кіраўнікі 12 грамадскіх аб’яднанняў, якія прадстаўлялі розныя нацыянальныя меншасці вобласці, прадстаўнікі мясцовых улад, госці з Вільнюса і Алітуса. А рэй, як гавораць, вялі літоўцы з Пелясы і Радуні, Рымдэюнаў (Астравецкі раён) і Ліды. У іх выкананні гучалі мілагучныя песні народа-суседа, выконваліся літоўскія танцы. Парадаваў удзельнікаў змястоўнай сустрэчы і ансамбль народнай музыкі “Лявонь”, які спяваў па-беларуску.

Перад адкрыццём згаданай імпрэзы ў мясцовым касцёле адбылася імша ў гонар святога Лінаса, свята ўганаравання лёну і льнаводаў.

СВЯТА Ў НЯДЗЕЛЬНАЙ ШКОЛЕ

На ўрачыстасці, прысвечанай пяцігоддзю нядзельнай школы лідскіх літоўцаў, багата было перажыванняў. Асабліва, калі са сцэны выступалі яе выхаванцы. Яны дэкламавалі на літоўскай мове вершы, выконвалі песні. І, вядома, хваляваліся. І не толькі школьнікі, а іх бацькі, бабці і дзядулі. Таму можна зразумець Антона Андрэконіса, калі ён узрадаваўся прытуліў на імгненне толькі што выступіўшую ўнучку і пацалаваў яе.

На канцэрце ў гонар юбілею парадавалі лідчан высокім мастацтвам маладзёжны ансамбль “Лаўкіна” (Вільнюс) і гурт “Свірціс” з мястэчка Міраслаў з-пад Алітуса і, канешне, капэла аб’яднання лідскіх літоўцаў пад кіраўніцтвам Віктара Хлябовіча.

На ўрачыстасці не раз гучалі словы добрай ацэнкі ў адрас нядзельнай школы, яе вучняў і іх бацькоў, суполкі “Рута” і яе старшыні Марыны Міцюкевіч. Аб гэтым гаварылі Генеральны консул Літоўскай Рэспублікі ў Гродне Дайва Мацкувене, намеснік старшыні грамадскага аб’яднання “Вільнія” з Вільнюса Ніэле Бальчуневе, адказныя работнікі Лідскага райвыканкама Аляксандр Хвайніцкі і Уладзімір Самсонаў, старшыня літоўскай суполкі ў Пелясе Іонас Мацулявічус і іншыя прамоўцы.

СПАГАДА АБЛЕГЧЫЛА СМУТАК

Незнаёмы чалавек з’явіўся на парозе сялянскай хаты Волеса (Аляксандра) Пятроўскага ў вёсцы Даўнары Іўеўскага раёна. А завітаў да яго ветэран друку з Вільнюса Станіслаvas Пляскус. З якой нагоды? Каб расказаць гаспадару аб сваёй дружбе з яго братам Іонасам Пятраўскасам, нядаўна памерлым вядомым публіцыстам Літвы, і ўручыць часопіс з артыкуламі і фота памяці журналіста.

Можна ўявіць, як быў узрушаны селянін з Даўнароў, якому ідзе 80-ы год. На жаль, ён не змог пабыць на пахаванні брата ў Вільнюсе, бо за дзень два дакументы вясковаму чалавеку з-пад Налбоўцай пушчы на выезд за мяжу ніяк не зрабіць. Волесь вельмі дзякаваў нечаканаму госцю за яго памяць і спагаду, расказаў аб тым, што ў Даўнарах літоўцы жывуць здавён. І заўжды ў дружбе з тутэйшымі беларусамі і палякамі. А напрыканцы прапанаваў памянуць брата, выпішы па клішку адмысловай “бакштанкі” і закусішы сялянскай кілбасой. Прызнаюся, я быў трэцім у гэтай кампаніі. А дабрачыннасцю даўняга сябракалегі з Вільнюса буду захоплены яшчэ доўга: мой шануюны Стасіс па-стутліў па-чалавецку, па-хрысціянску.

Алесь ЖАЛКОУСКІ.

Лагойскі СКАРБАШУКАЛЬНІК

Споўнілася 200 гадоў з дня нараджэння аднаго з заснавальнікаў беларускай навуковай археалогіі, гісторыка і этнографа Канстанціна Тышкевіча.

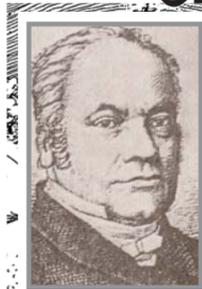
Ён нарадзіўся ў Лагойску ў сям'і графоў Тышкевічаў, уладальнікаў гэтага горада і яго наваколя. Тышкевічы былі мецэнатамі, якія збудавалі касцёл, калекцыянерамі — у маёнтку захоўвалася калекцыя зброі, медалёў, этрускіх ваз, каля трох тысяч кніг, сярод якіх каля 500 — старадрукі і рукапісы.

На тэрыторыі парку ў іх сядзібе на ўзбярэжжы Гайны захаваліся да нашага часу рэшткі дзядзінца XI-XIII стагоддзяў, умацаванага рвамі і валамі. Таму натуральна, што ў Канстанціна і яго брата Яўстафія з'явілася цікавасць да археалогіі і краязнаўства.

Скончыўшы Віленскі ўніверсітэт, Канстанцін працаваў у Міністэрстве фінансаў у Варшаве. Удзельнічаў у паўстанні 1830-1831 гадоў. З 1836 года жыў у Лагойску, дзе разам з братам заснаваў Музей старажытнасцяў — сабраў архіў старажытных рукапісаў, калекцыю мастацкіх твораў, каштоўную бібліятэку, дадаўшы археалагічныя знаходкі даследаваных курганоў (каля 200) і гарадзішчаў Мінскай губерні. Ён склаў першыя тапаграфічныя планы гарадзішчаў, распрацаваў інструкцыі па археалагічных раскопках, заклаўшы асновы навуковага даследавання археалагічных помнікаў. У 1856 годзе арганізаваў экспедыцыю па рацэ Віліі, падчас якой сабраў багаты этнаграфічны, фальклорны, археалагічны матэрыял. Член Віленскай археалагічнай камісіі, з'яўляўся адным з заснавальнікаў Віленскага музея старажытнасцяў (адкрыты 17 чэрвеня 1856 года), з 1864 года — член Маскоўскага археалагічнага таварыства.

Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адзначаў юбілей Канстанціна Тышкевіча рэспубліканскай навуковай канферэнцыяй "Археалогія і матэрыяльная культура: інтэрпрэтацыя археалагічных даных". Пачынаючы з неандартальскага перыяду, уся гісторыя археалогіі была прадстаўлена на гэтай канферэнцыі ў дакладна сучасных даследчыкаў. Яны паказалі, якога ўзроўню дасягнула сучасная навука ў вывучэнні матэрыяльных помнікаў даўніны, якія цікавыя на працоўкі маюць археологі нашага часу. Тым не менш праблем у гэтай галіне дастаткова, іх не так лёгка вырашыць, і яны выразна былі абзначаны ў тэмах, прадстаўленых для абмеркавання.

Частка дакладаў была канкрэтна прысвечана жыццю і дзейнасці, археалагічнай спадчыне братаў Канстанціна і Яўстафія Тышкевічаў, іх музейнай дзейнасці, лёсу сабраных калекцый. Аўтар даклада "Археалагічнае вывучэнне Беларусі ў другой палове XIX стагоддзя" В. Вяргей адзначыла, што жыццё і дзейнасць Канстанціна Тышкевіча былі прысвечаны роднаму краю, вывучэнню этнічнай адметнасці народа. Думка пра вывучэнне ста-

ражытнасцяў Беларусі ўзнікла ў віленскім асяродку і стала сэнсам жыцця Т. Нарбута, Ю. Крашэўскага, А. Кіркора, У. Сыракомлі і іншых, хто не адносіў сябе ні да палякаў, ні да рускіх, а служыў свайму народу. Многія даследчыкі сталі ствараць уласныя прыватныя калекцыі культурнай і гістарычнай спадчыны.

Як і З. Даленга-Хадакоўскі, Канстанцін Тышкевіч вялікую ўвагу надаваў вывучэнню паганскіх культаў. Пра даследаванне Паненскай гары, Замкавішча, Селішча ў Лагойску, месца ля вытокаў ракі Віліі, а таксама ўсяго яе русла і берагоў да вусця, у тым ліку і пра сучасныя раскопкі ў гэтых мясцінах, расказаў на канферэнцыі археолаг Эдвард Зайкоўскі.

Доктар гістарычных навук Георгій Штыхаў выступіў з дакладам "Па слядах Тышкевічаў — раскопкі Лагойска ў XX стагоддзі". Пасля братаў Тышкевічаў Замкавую гару і іншыя помнікі Лагойшчыны даследаваў у 1925 годзе археолаг Ляўданскі, у 1970-1990-х гадах — аўтар даклада, які расказаў пра цікавыя знаходкі, якія ён адносіў да перыяду XI-XIII стагоддзяў. Ён зазначыў, што раскопкі ў Лагойску і наваколлі трэба працягваць, яны адкрыюць новыя старонкі ў яго гісторыі і культуры.

Пра археалагічную і музейную дзейнасць Канстанціна Тышкевіча даклад падрыхтаваў археолаг Вадзім Шадыра. У той час ніхто раскопак не рабіў. Пачаўшы даследаванне курганоў і гарадзішчаў, накіраваўшы пэўны вопыт, Канстанцін Тышкевіч стаў распрацоўваць класіфікацыю помнікаў, металы іх даследавання. Яго напрацоўкамі археолагі карыстаюцца дагэтуль. Металічныя навічкі сталі дзённікавыя запісы, малючкі аб'ектаў, план раскопак у форме крыжа, а класіфікацыя знаходак — у выглядзе табліц. Выбіраліся для даследавання перш за ўсё тыя помнікі, пра якія захаваліся народныя легенды і паданні. Канстанцін Тышкевіч выкарыстоўваў еўрапейскі вопыт даследавання археалагічных помнікаў. На спецыяльна пабудаваным

судне ён здзейсніў падарожжа па Віліі (682 вярсты), якое доўжылася чатыры месяцы. У складзе экспедыцыі быў мастак. Будучы абраным у склад многіх навуковых таварыстваў, граф Тышкевіч клапаціўся пра прапаганду створанага ім Музея старажытнасцяў у Лагойску, а затым і Віленскага музея старажытнасцяў. Аднак лёс калекцый, што ўтварылі іх аснову, склаўся трагічна. Напрыклад, частка скарба, наза-

пашанага Тышкевічамі і іншымі даравальнікамі, знаходзіцца ў Вільнюсе, частка — у Варшаве, Паланзе, вялікая частка — у Маскоўскім гістарычным музеі.

Выкладчык Гродзенскага ўніверсітэта Аляксандр Дабрыян прадставіў даследаванне дзейнасці Віленскага музея старажытнасцяў і Археалагічнай камісіі па вывучэнні археалагічных помнікаў Гродзеншчыны. Ён адзначыў, што ў музей свае прыватныя калекцыі перадалі браты Тышкевічы, Уладзіслаў Сыракомля, Адам Кіркор, Тэадор Нарбут, Францішак Багушэвіч і іншыя. У канцы XIX стагоддзя ў фондах музея было каля 12 тысяч экспанатаў. Ён існаваў да Першай сусветнай вайны. Экспанаты музея, іх лёс, на думку даследчыка, патрабуюць яшчэ дакладнага вывучэння, апісання і калі не вяртання, то апісання і вырашэння пытання на міжнародным узроўні пра тое, каб звесткі пра іх захоўваліся ў Беларусі.

Звесткі пра калекцыі, перададзеныя ў Віленскі музей старжыт-

насцяў, можна было б захоўваць на радзіме Канстанціна Тышкевіча ў Лагойску, дзе ім быў створаны музей і дзе зараз ствараецца гісторыка-краязнаўчы музей. Ва ўсякім разе даклад дырэктара музея Святланы Грынёў быў сустрэты ўдзельнікам канферэнцыі з вялікай цікавасцю, многія запісалі яе тэлефон і абяцалі сваё садзеянне, кансультацыі і дапамогу ў зборы экспанатаў, звестак самага рознага кшталту, якія датычацца дзейнасці братаў Тышкевічаў і іх ідэі музея старажытнасцяў Беларусі ўвогуле.

У 2000 годзе было прынята рашэнне аб стварэнні Лагойскага гісторыка-краязнаўчага музея імя Канстанціна і Яўстафія Тышкевічаў. З 2003 года пачалі працаваць над яго стварэннем штат супрацоўнікаў. Перспектывы яго развіцця Святлана Грынёў абзначыла на канферэнцыі. Калекцыі Тышкевічаў страчаны для Беларусі, аднак трэба прыкласці намаганні на вяртанне іх рэшткаў або мець падрабязныя звесткі пра тое, што дзе захоўваецца. Будзе створаны як бы музей у музеі, прысвечаны тым калекцыям, якія захоўваліся ў Лагойскім музеі старажытнасцяў, а таксама сабраны новыя калекцыі — як бы ў працяг дзейнасці графоў Тышкевічаў: археалагічная, нумізматычная, калекцыя зброі і цікавых рэчаў, этнаграфіі, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Адзін з раздзелаў музея будзе прысвечаны гісторыі горада і Лагойшчыны, яшчэ адзін — падзеям і людзям нашага часу (апошні ўжо зараз прадстаўлены выставай). Пры музеі працуе Клуб аматараў даўніны, плануецца стварыць Клуб калекцыянераў. Ёсць надзея, што сумеснымі намаганнямі работнікаў культуры, беларускіх навукоўцаў, краязнаўцаў, грамадскасці музеяў будзе створаны, а разам з ім увекавечана памяць Канстанціна Тышкевіча, прадоўжана праца, распачатая ім і яго паплечнікамі на тэрыторыі Міншчыны.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: тапаграфічная карта Лагойска К. Тышкевіча; вокладка кнігі пра падарожжа па Віліі.

З пошты

Кола часу

У цэнтры Оршы, што на Віцебшчыне, па вуліцы Камсамольскай доўгі час туліўся сярод сучасных жылых дамоў старажытны будынак. Многія аршанцы, асабліва моладзь, нават і ўявіць сабе не маглі, што гэта былі манастыр Трынітарыў — помнік архітэктуры XVIII стагоддзя. І толькі гісторыкі ведалі сапраўдную пану манастырскага будынка, узведзенага ў Оршы ў 1714 годзе.

Пачатак XXI стагоддзя ў старажытнай Оршы, як і ў шматлікіх іншых гарадах Беларусі, стаў перыядам адраджэння помнікаў архітэктуры. І зараз ёсць падставы сцвярджаць, што стары манастыр, узведзены нашымі продкамі, не загіне. У нашы дні там зроблены капітальны рамонт. Цяпер двухпавярховы Г-падобны прыгажун аздоблены новай тынкоўкай і фарбамі, пакрыты высокім, фігурным, двухскатным дахам, зіхаціць двума радамі прамавугольных аконных праёмаў, якія чаргуюцца на ўсходнім фасадзе з плоскімі. Аршанскія майстры будаўнічых спраў зрабілі ўсё магчымае, каб захаваць кампазіцыйны і дэкаратыўна-пластычны асаблівасці старога будынка, а таксама ўдзельніць у яго другое жыццё з дапамогай сучасных камунікацый.

Напоўніўшы будынак і цікавым разнастайным жыццём. Зараз там з аднаго боку размясціўся гарадскі архіў, дзе захоўваюцца дакументальныя помнікі гісторыі Аршаншчыны, а з другога — аддзел ЗАГС. Помнік архітэктуры зноў стаў цэнтрам культуры, у якім павязь часоў можна не толькі адчуць, але і ўбачыць на свае вочы.

Людміла МАРШАЛОВІЧ.
г. Орша.

У Дубровенскім раёне знойдзены мамант?

У Дубровенскім раёне (Віцебская вобласць) знойдзены касцяны астанкі маманта. Іх знайшоў машыніст пагрузчыка пры распрацоўцы пясчанага кар'ера. Інфармацыя аб археалагічнай знаходцы была накіравана ў раённую інспекцыю прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, а затым у абласны краязнаўчы музей. Да прыезду спецыялістаў работы ў кар'еры былі прыпынены. Усяго выяўлена тры фрагменты біўня агульнай даўжынёй 1,8 метра і фрагмент пазваночнай косці. Касцяны астанкі верагодней за ўсё належаць маманту. Аднак сцвярджаць гэта дакладна можна будзе толькі пасля вывучэння знаходак палеантолагамі. Затым астанкі будуць падвергнуты кансервацыі і папоўняць экспазіцыю музея.

НА ЗДЫМКУ: бівень у руках навуковых супрацоўнікаў Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Юрыя ПЕТУХОВА і Сяргея БАБЕНКІ.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

Расія, Новасібірск

Вынікам паездкі Ніны Кабанавай і Трыны Дубагравай — супрацоўніц Новасібірскага абласнога цэнтра беларускай культуры — у Беларусь летам 2005 года і экспедыцыі гэтага ж года ў месцы кампактнага пражывання беларусаў-перасяленцаў у Кыштоўскі раён Новасібірскай вобласці стала кніжачка “Голас продков зовуцый”. Яна ілюстравана фатаграфіямі, зробленымі падчас сустрэч з беларусамі, якія зберагаюць спадчыну дзядоў-прадзедзяў, краявідамі Беларусі і тых мясцін Сібіры, куды перасяліліся іх далёкія продкі яшчэ пры Сталынінскай рэформе. І што адметна — беларусы выбіралі пры перасяленні мясціны, падобныя на іх родныя. Будавалі такія ж хаты, як і на Радзіме, з пакалення ў пакаленне перадавалі рэчы, прывезеныя з Беларусі або зробленыя тымі з продкаў, хто нарадзіўся ў Беларусі, захоўвалі даўнія звычкі свайго роду.

Па слядах перасяленцаў

Вёска Лазаравічы Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці пакінула незабыўнае ўражанне ў Ірыны Дубагравай і Ніны Кабанавай, бо сустрэлі тут іх людзі адкрытыя, усмешлівыя, простыя і гасцінныя, якія захавалі сваю мясцовую гаворку і даўнія сакральныя абрады і звычкі. Пра гэта яны пішуць у кніжцы, а гэткі пра тое, што з традыцыйнай культуры захоўваюць гэтыя людзі, што памятаюць з гісторыі свайго вёскі. Старэйшыя жыхары расказалі пра тое, як на працягу аднаго дня ў мінулую вайну жанчыны і дзядзяткі вёскі вырабілі абыдзённік — льяняное палатно, якое абнеслі вакол вёскі і ахвяравалі на крыж, які лічыўся ахоўнікам сяла. І не

спалілі фашысты вёску, не пазабіралі людзей. І зараз, калі здараецца засуха — ткуць такое палатно і вешаюць на калодзеж. Шэраг дзядзяткі 12-13 гадоў з абразом Божай Маці скіроўваюцца да яго, за імі — жанчыны старэйшага ўзросту з палатном, расцягнутым ва ўсю даўжыню, канцы якога агушчаны. Адна з жанчын, якая была ўдзельніцай папярэдніх абрадаў, трымае ў руках сасуд з вадой і круглую пчотку з 13 каласкоў. Лі калодзежа яны спяваюць песню пра ўваскрасенне Хрыста, тройчы абыходзяць калодзеж па сонцу з малітвай “Отче наш”, прамаўляюць зварот да вадзіцы-іарданкі і заклічку “Дожджык, дожджык, секані”, вядомую ўсім з

дзяцінства. Ёсць тут яшчэ больш старадаўнія звычкі выклікання дажджу.

Увесь год у Лазаравічах некалі быў размеркаваны сярод сялян па ўзроставых катэгорыях: ранняя вясной у абрадах гукання вясны ўдзельнічалі дзеці, затым дзядзяткі; моладзь шлюбнага ўзросту вадзіла “стралу” і карагоды з Благавешчання да Ушэсця; жніво — час жанчын, якія жалі пад спякотным сонцам і спявалі самыя складаныя па выкананні песні; восень — пара сталасці, час вяселляў, працягу роду; зіма адводзілася старым людзям і продкам, якіх мы бачым у навагоднім карнавалі.

Беларускія перасяленцы ў Сі-

біры гэтыя абрады або падобныя ім захоўваюць ужо толькі ў памяці. У вёсцы Калбаса Кыштоўскага раёна Новасібірскай вобласці асноўнымі інфарматаркамі былі Праскоўя Булкава і яе сяброўка Ева Паўлюкова. Нарadzіліся яны самі ў гэтай вёсцы, але продкі іх з Магілёўшчыны, ад якіх яны перанялі гаворку, беларускія песні і танцы. Іх хаты прыбраны вышыванкамі свайго работы, карункавымі вырабамі, тканымі поспілкамі і ходнічкамі. Захавалі яны і традыцыйны касцюм — сарочкі, фаргухі. Але, пэўна, найбольш трывала беларусы захоўваюць стравы свайго народнай кухні — дранікі, шкваркі, клецкі, ладкі. Іх рэцэпты прыводзяць аўтары кнігі, завяршаючы параўнаўчы аповед пра жыццё беларусаў Магілёўшчыны і нашчадкаў перасяленцаў з гэтых мясцін у Сібір у XIX стагоддзі.

Безумоўна, цікавую задумку ажыццявілі аўтары кнігі — пабыць у тых мясцінах, адкуль родам перасяленцы адной з вёсак у Сібіры, расказаць пра цікавыя звычкі і абрады, што захоўваліся ў іх доўгі час па завету продкаў. У той жа час параўнаць з гэтымі матэрыяламі звесткі, сабраныя падчас экспедыцыі ў адну з беларускіх вёсак у Новасібірскай вобласці. Мы ўпэўнены, што кніжка не застаецца па-за ўвагай чытачоў, ёй будуць карыстацца людзі рознага ўзросту, каб уявіць светапогляд свайго продкаў, іх багату культуру і разнастайнасць рамёстваў, якімі яны валодалі, іх талент і адкрытасць душы. І яна будзе цікавай не толькі беларусам, але ўсім аматарам даўніны.

НА ЗДЫМКУ: вокладка кнігі.
Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Узбекістан, Ташкент

БКЦ “Світанак”

Ва Узбекістане разам з больш як 130 нацыянальнасцямі пражывае каля 23 тысяч беларусаў, лёс якіх цесна звязаны з Узбекскай зямлёй.

Рост нацыянальнай самасвядомасці, імкненне да кансалідацыі, аховы правоў выклікалі неабходнасць стварэння ў 1993 годзе Беларускага культурнага цэнтра “Світанак”. Галоўнай мэтай дзейнасці цэнтра з’яўляецца развіццё і пашырэнне міжнацыянальных сувязяў, вывучэнне, зберажэнне і прапаганда звычак, традыцый, культуры, мовы, як беларускіх, так і ўзбекскіх, супрацоўніцтва з іншымі культурнымі цэнтрамі.

БКЦ “Світанак” зарэгістраваны як грамадская арганізацыя. Мае свой банкаўскі рахунак. Савет БКЦ складаецца з 11 чалавек. У цэнтры на ўліку 45 ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны. Больш за 240 сямей, якія жывуць у Ташкенте, прымаюць актыўны ўдзел у мерапрыемствах і ў жыцці цэнтра.

Адной з галоўных функцый БКЦ з’яўляецца дабрачыннасць — дапамога адзінокам, хворым, малазабяспечаным сям’ям і пенсіянерам. Фінансавы цэнтр падтрымліваецца спонсарамі, якія не толькі дапамагаюць яму матэрыяльна, але і самі прымаюць актыўны ўдзел у яго дзейнасці як члены Савета.

Цэнтр прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці Узбекістана. Разам з іншымі культурнымі цэнтрамі з’яўляецца заснавальнікам грамадскага руху “Народнае адзінства”, вядзе сур’ёзную работу па кансалідацыі беларусаў, рэгулярна праводзіць культурныя мерапрыемствы, сустрэчы, канцэрты. У памяшканні цэнтра ёсць невялікая бібліятэка беларускай літаратуры, арганізаваны калектыў мастацкай самадзейнасці “Бэзавыя зоры”.

Першым сакратаром БКЦ доўгі час з’яўляўся Кірыл Гром, высокаадукаваны чалавек з шырокім кругазглядом, кандыдат філалагічных навук. З 2001 года і па цяперашні час яго старшынёй з’яўляецца Лілія Белазёрна.

Галіна НАВІЦКАЯ.

Між намі, еўрапейцамі

Скажы мне, што ты святкуеш, і я скажу, хто ты...

1 лістапада ў Францыі — дзень усіх святых. У гэты дзень ніхто не працуе, да яго ж прымеркаваны двухтыднёвыя школьныя канікулы. На самой справе зараз аб святых нідзе не гадваецца (толькі ў каталіцкай царкве), затое прынята хадзіць на могількі і ўпрыгожваць магількі кветкамі. Справа ў тым, што 2 лістапада каталіцкая царква ўсталявала памінавенне памерлых. Такім чынам у свядомасці адбылося смяшчэнне, і адно свята адзначаецца пад назвай іншага. Да таго ж сюды прымяшалася яшчэ адна сучасная традыцыя...

ШТО ТАКОЕ ХЭЛОЎІН?

Напярэдадні дня ўсіх святых у Францыі актыўна адзначаюць Хэлоўін (Halloween). Дзеці пераўвасабляюцца ў розных вампіраў, ведзьмаў, прывідаў і іншых страшлішчаў, палюхаюць адзін аднаго, ходзяць па дамах. У Сярэднявеччы гэта рабілася, маўляў, для таго, каб нагадаць людзям аб існаванні злых духаў, зраз гэта робіцца для забавы. Адкуль жа ўзнікла такая традыцыя? І чаму такая дзіўная назва — “напярэдадні ўсіх святых” (Хэлоўін у перакладзе з англійскай мовы) — у свята, якое нічога агульнага з хрысціянскімі святамі не мае, і нават антаганічнае ім?

Гэта вельмі папулярнае свята ў Паўночнай Амерыцы. Туды яно прыйшло з Ірландыі ў XIX стагоддзі і да таго прыжылося, што нават заслужыла назву нацыянальнага. Але калі зірнуць глыбей, гадоў так 2 500 таму, то

мы яго сустрэнем у кельтаў пад назвай Samain.

Ён адзначаецца якраз 31 кастрычніка і з’яўляецца язычніцкім Новым годам. У гэту ноч кельты, якія жылі ў Ірландыі, Вялікабрытаніі і Галіі, надзівалі на сябе страшныя маскі, пакланяліся ідалам вакол рытуальнага агню і буйна святкавалі (што характэрна для ўсіх язычніцкіх свят).

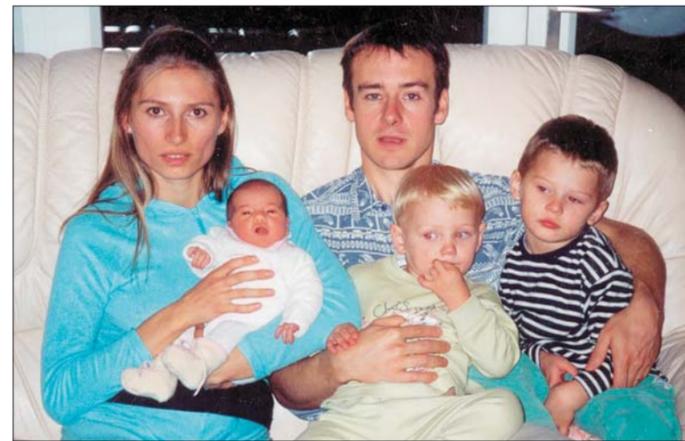
У IX стагоддзі каталіцкая царква вырашыла перанесці свята дня ўсіх святых, якое адзначалася 11 мая, на 1 лістапада, каб у нейкай меры падмяніць язычніцкае свята хрысціянскім. Адсюль яго новая назва — Хэлоўін. У Сярэднявеччы свята пачало страчваць сваю папулярнасць і паступова знікла ў Францыі, аднак засталася ў Ірландыі. А падчас масавых іміграцый ірландцаў у Паўночную Амерыку ў XIX стагоддзі, туды ж перакачаваў і Хэлоўін.

ВЯРТАННЕ ЯЗЫЧНІЦКАГА СВЯТА Ў ФРАНЦЫЮ

І вось зараз яно зноў вярнулася ў Францыю і пакарыла яе. Дзіўнае спалучэнне з днём усіх святых. Прама насмешка нейкая!

Ужо за некалькі тыдняў да Хэлоўіна ў магазінах выстаўляюцца самыя агідныя маскі і касцюмы розных монстраў, шкілетаў, вампіраў і ведзьмаў. Паступова і самі магазіны ўпрыгожваюцца ў тым жа духу — чорны і аранжавы колер, павукі з павуцінай і іншае. А ў дзень свята самі прадаўшчыцы і касірышы пераўтвараюцца ў ведзьмаў з наклеенымі насамі, барадаўкамі і гэтак далей. Відовішча не з прыемных, у гэтыя дні лепш па магазінах не хадзіць, асабліва з маленькімі дзецьмі. Вечарам таго ж дня дзеці ў страшных масках ходзяць па дамах і просяць цукеркі.

Калі я ўпершыню сутыкнулася з такой з’явай, то з хрысціянскіх памкненняў вырашыла па-

частаваць дзяцей (хаця непрыемна было чуць іх пагрозы ў выпадку невыканання патрабавання). Але пакуль хадзіла на кухню за пячонкам, маё двухгадовае дзіця засталася глядзець на гэтых вампіраў і страшлішч, як заварожанае. Я да гэтага часу шкадую, што так бяздумна іх пусціла. Мой сыноч з таго дня паказваў пальчыкам на дзверы ці акно, і цягнуў: “У-у-уу” — маўляў, там — страшнае! Некаторы час ён плакаў па начах. Адночы ноччу я яго знайшла... пад ложкам. Ён там хаваўся, таму што яму было страшна.

Для мяне гэта самае непрыемнае “свята”. Дадому мы такіх персанажаў, зразумела, больш не пускаем, але душа баліць за гэтых

дзяцей, якія завываюць пад вокнамі дамоў. Бацькі, у большасці, нічога дрэннага ў гэтым не бачаць. А як жа “прыгажосць выратуе свет”?

Што ўжо гаварыць аб выхаванні любові да прыгожага, калі нават у школе культывіруюцца ведзьмы і прывіды — дзецям прапаноўваецца іх размаляваць, маляваць паштоўкі з іх выявамі і гэтак далей (нават у каталіцкай школе)? Усё гэта магчыма толькі ў грамадстве, якое страціла свае духоўныя арыенціры.

Хай ратуе Бог беларускі народ ад такіх “свят”.

Вольга КАРОН, Францыя.
НА ЗДЫМКУ: Вольга КАРОН з мужам і дзецьмі.
Фота з архіва аўтара.

"Франц + Паліна"

Мы часта бачым, як імкнучца "жыць разам" два віды мастацтва: кіно і літаратура. Пераход літаратурных вобразаў у кінематографічныя можна назіраць ужо на стадыі стварэння сцэнарыя. Асабліва прыкметным становіцца гэты працэс, калі сцэнарыстам з'яўляецца сам пісьменнік. Супрацоўнічаў з кінематографам і наш зямляк пісьменнік Алесь Адамовіч. Калі назваць толькі тры стужкі, удзел у стварэнні якіх ён прымаў як сцэнарыст, — "Сыны ідуць у бой", "Ідзі і глядзі", "Франц + Паліна" — выяўляюцца некаторыя рысы, характэрныя для паэтыкі яго твораў і ўдала перанесеныя рэжысёрам на кінапалатно. Героі А. Адамовіча — людзі, якія жылі і фарміраваліся ў найскладанейшых жыццёвых абставінах, падчас Вялікай Айчыннай вайны, але, нягледзячы на вялізныя, часам трагічныя выпрабаванні лёсу, яны засталіся шчырымі, пранеслі ў сваёй душы сапраўднае, адвечнае каштоўнасці і веру ў дабрыву.

З усім нядаўна мінчанам выпала магчымасць паглядзець у кіназатрахах фільм "Франц + Паліна" (па сцэнарыі А. Адамовіча, рэжысёр — М. Сегал, кінакампанія Югра-Фільм і кінакампанія SOLIKS. 2006 г.). У кінастужцы два галоўныя героі: нямецкі салдат, акупант Франц (акцёр з Германіі А. Топаль), які, згодна з планами фашысцкага кіраўніцтва, павінен прымаць удзел у каралежнай акцыі па знішчэнні мясцовага насельніцтва, і беларус-

кая дзяўчына Паліна (расійская актрыса С. Іванова). На прыкладзе гэтых вобразаў мы разумеем адну з думак, што хацеў данесці да нас А. Адамовіч: любоў чалавек — частка гістарычных падзей. Так, у гістарычных падзеі ўпісана каханне Франца і Паліны. На жаль, сталася так, што А. Адамовіч не ўбачыў фільм, бо ён быў зняты пасля яго смерці. Што да рэжысёра М. Сегала, "Франц + Паліна" — яго першая паўнаметражная стуж-

ка. Ён значна перапрацаваў сцэнарыі. Новаўвядзеннем з'яўляецца паказ таго, як Франц, рызыкуючы сваім жыццём, вырагоўвае параненую Паліну. Паліна ў сваю чаргу выдае немца за свайго нямога брата, што дапамагае яму выжыць. Часта чуюцца выказванні: "Колькі можна пра вайну?" Чула такія меркаванні ад маладых рэжысёраў і некаторых маладых гледачоў. Але думаю, што кожны глядач сам павінен асэнсаваць гэту трагічную з'яву.

Мне здаецца значным тое, што рэжысёр фільма "Франц + Паліна" паспрабаваў праз раскрыццё эмацыянальнага стану герояў наблізіць фільм і яго тэму да маладзёжнай аўдыторыі і прымусіў задумацца пра вечныя чалавечыя каштоўнасці, тое, што каханне збліжае людзей і дапамагае выжыць у самых трагічных сітуацыях, пра каштоўнасць чалавечага жыцця ўвогуле.

Аляксандра ПРЫМАВА.
Фатаграфія з архіва здымачнай групы.

Таццяна БЕЛАНОВАЯ: "Пайсці ў падарожжа, каб пакінуць сляды..."

У памяшканні музея Максіма Багдановіча было цесна ад вялікай колькасці людзей. Тут адбыўся сольны канцэрт маладога барда Таццяны Белановай з прэзентацыяй яе другога дыска "Пабачыць свет".

Таццяна вучыцца на 5 курсе БДПУ на прыродазнаўчым факультэце. Музыка яе хобі. Таццяна называе свае песні не зусім бардаўскімі, а "энергабардаўскімі", бо "песня — гэта кульмінацыя пачуццяў, канцэнтраваны настрой".

Паводле слоў Таццяны Белановай, назва альбома "Пабачыць свет" сімвалізуе вобразнае падарожжа па Беларусі.

Нядаўна з'явіўся сайт Таццяны Белановай <<http://www.bielanohaja.org/>>, дзе можна даведацца пра яе творчасць.

На імпрэзе яна выканала шмат песень з новага альбома — "Да цябе", "Беларускі рок-н-рол", "Чорная ноч" — і некалькі зусім новых, у іх ліку "Марны прарок". Кожная песня мела сваю перадгісторыю. Напрыклад, Таццяна распавяла, што "Казка" была напісана пад Новы год, калі не было снегу і ўсе яго чакалі, як цуда; песня "Мара" пра тое, што падтрымлівае Таццяну, яе ўтопія.

Юлія МІХАЛЮК.

Тэатральны КУФАР

Што такое студэнцкі тэатр? Выбух дынамізму, экспромту і стыхійнасці, калі самыя ідэі ператвараюцца ў сапраўднае жыццё на сцэнічнай пляцоўцы. Іранскія клоуны, румынскія міфы і полацкія князі — усё аб'яднаў міжнародны фестываль "Тэатральны куфар-2006". "Трамвай жаданняў" традыцыйна распачаў фест, разварушыў увесь Мінск, паглыбіўся ў студэнцкае асяроддзе. Канцавы прыпынак — Ліцэй БДУ, дзе разгарнулася сапраўднае шоу-карнавал з цыганамі і арлекінам.

Трэці год запар Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт сустракае студэнцкія тэатральныя трупы з усяго свету. Геаграфія ўдзельнікаў конкурсу нагадвае сапраўдны каледжаскоп: Расія, Літва, Славенія, Чэхія, Германія, Румынія, Грэцыя, Іран. З беларускага боку выступілі студэнты з Мінска, Полацка, Наваполацка. Гледачы ўбачылі 18 пастацовак, дзе было задзейнічана больш за 250 чалавек. Грандыёзным праектам, які абудзіў і сабраў тэатральную моладзь не толькі нашай краіны, мы абавязаны БДУ пры незаменнай падтрымцы Міністэрства адукацыі і культуры. У гэтым годзе фестываль прысвячаўся 85-годдзю ўніверсітэта.

НА БАЛКОНЕ

Рэжысёр-пастаноўшчык фестывалю, сённяшняй кіраўнік тэатра БДУ "На балконе" Сяргей Турбан успамінае, што першыя аатарскія спектаклі ва ўніверсітэце ставіліся яшчэ ў даваенныя часы. Афіцыйна тэатр узнік у 1947-м і стаў першай творчай школай для такіх знакамітасцяў, як Барыс Вторай (вядомы музычны рэжысёр), Валерыі Анісенка (цяпер — мастацкі кіраўнік Тэатра беларускай

Дзеці Мельпамены

драматургіі), Вяржнія Тарнаўская. Пазней на базе тэатра ўзнікла вядомая і любімая сёння каманда КВЗ БДУ (дзякуючы рэжысёру Андрэю Андрэеву). А ў 1998 годзе дырэктар студэнцкага клуба Уладзімір Макаравіч аднавіў традыцыю і стварыў у галоўным корпусе БДУ тэатр... на балконе актавай залы. Адсюль з'явілася і адпаведная назва "На балконе".

Мэта фестывалю — не толькі захаванне лепшых традыцый беларускага і сусветнага тэатра, але і пошук новых хваляў, узралаванне творчых сувязяў паміж студэнцкім тэатрам Беларусі, краін СНД, Еўропы і Амерыкі.

Фестываль дапамагае моладзі рэалізаваць свае творчыя магчымасці. Сёння шмат студэнцкіх тэатраў, ім неабходна мець зносіны, каб убачыць і параўнаць зусольныя, напрамку пошукаў, праблемы, — кажа галоўны рэжысёр фестывалю. — Мы павінны пашыраць тэатральныя прасторы нашай краіны.

Калі падчас падрыхтоўкі першага "Тэатральнага куфара" ўдзельнікам рассылалі запрашэнні, дык сёлета жадаючых прыехаць было больш, чым магчымасцяў арганізатараў фестывалю. Паколькі менавіта ўніверсітэт узяў на сябе ўсе расходы па харчаванні, уладкаванні гасцей у студэнцкіх інтэрнатах павышанай утульнасці, арганізацыі культурна-забаўляльных мерапрыемстваў, дык меў права выказаць і свае пажаданні. Прымаць удзел у фестывалі могуць як прадстаўнікі маладзёжных, так і грамадскіх арганізацый і творчых аб'яднанняў, але перавага аддаецца творчым калектывам, якія прадстаўляюць вуню. Колькасць прадстаўнікоў тэатра абмежавана лічбамі патнацацця. Рэгістрацыяны ўзнос ад кожнага ўдзельніка — 20 еўра. Практыка паказала, што галоўнае — гэта паспець даслаць заяўку ва ўніверсітэт да 1 ліпеня. Менавіта з гэтай прычыны шмат цікавых калектываў не па-

спелі трапіць у спіс удзельнікаў "Тэатральнага куфара — 2006".

ПОГЛЯД ЗБОКУ

Прафесіяналізм, творчасць і сама смелыя эксперыменты студэнтаў на працягу тыдня ацэньвала міжнароднае незалежнае журы, у складзе якога актрыса, тэатразнаўца Георгіна Какудакі з Грэцыі, акцёр Рэта Берыхард са Швейцарыі, рэжысёры Роберт Чысманд і Уільям Харыс з Вялікабрытаніі, прадзюсер Марыя С. Хорн з ЗША. Каб журы не засталася ў баку ад сцэны, для яго найперш былі арганізаваны майстар-класы. Анілаг на ўніверсітэцкім балконе быў забяспечаны. Вядома, што наша сістэма тэатральнай адукацыі значна адрозніваецца ад заходняй, таму кожны ўдзельнік адукацыйнай часткі фестывалю "Разнастайнасць стыляў і метадаў у заходнім тэатры" меў магчымасць узабагаціць свой прафесійны вопыт. Марыя С. Хорн правяла трэнінгавыя практыкаванні па рэалізацыі, якія дапамагаюць акцёру пераўвасабляцца. Аб тым, як кантраляваць тэатральны рух эмоцый праз унутранае ўспрыняццё, расказала Георгіна Какудакі. Рэта Берыхард вучыў мастацтву імправізацыі. Роберт Чысманд здзівіў сваім майстар-класам на тэму "Як вырашыць праблему вельаспеднага заезду на 5 000 міль супраць лакаматыва" і "Сцэнай секс-марафона". Майстар-клас "Вы ўніверсум. Імправізацыя як тэатральны метад" правёў акцёр са Швецыі Лейф Олсан.

Увечары гледачы вызначалі лепшыя спектаклі рэйтынгамым галасаваннем. Два гады запар галоўную ўзнагароду фестывалю — куфар — "вывозілі" з Мінска ў Санкт-Пецярбург і Полацк. Летась прыз глядацкіх сімпатый атрымаў спектакль "Увага, жанчыны!" народнага музычна-драматычнага тэатра БДУ "На філфаку". Апроч таго, лепшыя студэнцкія тэатральныя калектывы атрымалі ўзнагароды ў сямі напраўках. Спе-

такль "Касцюм" паводле апавядання Рэя Брэдберы тэатра-студыі "Palere" Вільнюскага тэхнічнага ўніверсітэта адзначаны як лепшы на фестывалі. Узнагароды журы атрымалі: за лепшую жаночую ролю ў спектаклі "Друга сена првего одра" Барбара Ямішэ са Славянскага тэатра; за лепшую мужчынскую ролю — Стэфан Грэбер і Паўль Багадэ, якіх адзначылі ў пастаноўцы берлінскага тэатра "Macht ohne Berline". У намінацыі "Лепшая жаночая роля другога плана" ўзнагароджана Вольга Каралёнак за ролю ў спектаклі "Увага, жанчыны!". Лепшым акцёрам другога плана" на меркаванні журы, стаў Ігар Папко з полацкага тэатра гістарычнага касцюма "Полацкі зьвяз". Прыз за лепшую сцэнаграфію атрымала драматычная трупа "тіптіт" з Вільнюскага ўніверсітэта.

Шчырыя віншаванні рэжысёру тэатра БДУ "На балконе" Сяргею Турбану, які адзначаны ўзнагародай за лепшую рэжысуру (пастаноўка "Плачу за ўсё!"). Перамога невыпадковая, шлях да яе быў цяжкім. На VI Міжнародным форуме студэнцкага тэатра ў Вільнюсе тэатральная суполка "На балконе" атрымала дыплом "За высокую сцэнічную культуру", не так даўно стала лаўрэатам фестывалю народнага мастацтва "Сюзор'е".

ТА-А-ТА

— Сяргей Мікалаевіч, сёлета, здаецца, вам удалося "дагадзіць" густу міжнароднага журы і аматарам тэатра.

— Густы гледачоў розных краін значна адрозніваюцца. Наш больш рэагуе на лірычныя гісторыі, пачуццё герояў, якія кранаюць чуючы струны чалавечай душы. А, скажам, прыбальтыйскі глядач больш звяртае ўвагу на сэнсавыя і моўныя формы пастаноўкі. Галоўнае — дагадзіць мастацтву.

— Якія тэатры ўпадабалі асабліва?

— Тэатр "Palere" шырока вядомы ў свеце. Прафесійная ігра на сцэне, спалучэнне высокай драматургіі, смелага сцэнічнага рашэння, хору і аркестра. Унікальны для нашай рэспублікі Полацкі тэатр — спадзяваліся, што менавіта яго адзначыць гледачы ў рэйтынгамым галасаванні. Ён апынуўся на другім месцы.

— Якія льготы маюць сённяшняя лаўрэаты?

— Аўтаматычна запрашаюцца на наступны год.

— Ці ёсць цікавасць да фестывалю з боку вялікай сцэны?

— Наколькі мне вядома, цікавасць з боку прафесійных акцёраў і рэжысёраў да нашага мерапрыемства была: прыходзілі, глядзелі. Аднак, трэба сказаць, у студэнцкім асяроддзі таксама працуюць нямаюць прафесійных рэжысёраў.

— З якімі праблемамі сутыкнуліся арганізатары ў гэтым годзе?

— Падрыхтоўка фестывалю такога ўзроўню — гэта няпростая справа. Вялікая колькасць людзей павінна працаваць на працягу ўсяго года. Пачынаючы з рэкламы і сувеніраў — усё патрабуе адпаведнай увагі.

— Як мяркуюць, з якімі ўражаннямі пакінулі фестываль яго ўдзельнікі?

— Журы адзначыла высокапрафесійны ўзровень фестывалю. Гасцей уразілі чысты горад, добрыя чыстыя людзі, пазітыўны настрой. Калектывы, якія ўжо пабылі ў нас, абавязкова дасылаюць заяўкі на наступны год. Адзначылі і публіку: больш удзячных і цывілізаваных гледачоў яшчэ не бачылі. Пастаянныя анілагі і поўная зала пацвярджаюць цікавасць студэнцкага асяроддзя да тэатра. Адчуваецца дух волі, роўнасці і брацтва.

Напрыканцы хацеў бы выказаць падзяку рэктару Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Васілю Іванавічу Стражаву і Міністэрству адукацыі Рэспублікі Беларусь за разуменне, фінансавую і маральную падтрымку.

Марыя БУРКО.

Галасы разбуджаных птушак

У "Беларускай хатцы", філіяле літаратурнага музея імя Максіма Багдановіча, прайшла прэзентацыя кнігі краязнаўца, архівіста з горада Маладзечна Міхася Казлоўскага "Галасы разбуджаных птушак".

Аўтар вырашыў прасачыць гісторыю развіцця асветніцтва ў рэгіёне, узгадаць жыццёвы шлях настаўнікаў-краязнаўцаў: Пятра Бітэля, Генадзя Кахановіча, Міколы Ермаловіча.

Кніга складаецца з трох частак. У першай — "Покліч роднай зямлі" — узгадваюцца навучальныя ўстановы Маладзечна, Радашковіч, Вілейкі ад XIX стагоддзя, у другой — "З верай і любоўю" — водгукі Міхася Казлоўскага на кнігі мясцовых аўтараў. А ў раздзеле "Забывае рэха вяртаю" напісана каля двух дзесяткаў літаратурных партрэтаў слаўных, але забытых дзеячаў былой Заходняй Беларусі, змяшчаецца іх ліставанне.

Кніга "Галасы разбуджаных птушак" налічвае больш за 300 старонак, каля 80 фотаздымкаў, з якіх большая частка яшчэ нідзе не друкавалася. Аўтар знаходзіць фотаздымкі

не толькі ў архівах, але атрымліваў ад родных і сяброў тых, пра каго пісаў.

На прэзентацыі прысутнічалі настаўнікі і сябры Міхася Казлоўскага, студэнты Энергетычнага каледжа горада Мінска.

Вось водгукі некаторых з удзельнікаў.

Арсень Ліс, доктар філалагічных навук:

— Кніга ўзбуджае добрыя пачуцці і думкі. Дзякуючы такім рупліўцам, вяртаецца гістарычная спадчына, захоўваецца пераемнасць беларускіх традыцый.

Ганна Запартыка, дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея-архіва літаратуры і мастацтва:

— Вінішу гаспадара Міхася з выхадам кнігі "Галасы разбуджаных птушак". Я нарадзілася ў Маладзечанскай вобласці ў Радашковіцкім

раёне. Гэта мая родная зямелька. І артыкулы, якія прачытала, вельмі блізкія, бо нагадалі пра дзяцінства. Кніга выклікае станоўчыя эмоцыі і мае гістарычную значнасць.

Віктар Шніп, беларускі паэт:

— Міхась Казлоўскі ў сваёй кнізе звяртае ўвагу чытачоў на тое, што беларускі народ мае ўсё неабходнае для годнага жыцця. І гэта так. У нас ёсць свая гісторыя, культура, мова і будучыня.

Ірына Багдановіч, паэтэса, літаратуразнавец:

— Кніга "Галасы разбуджаных птушак" — гэта бяздонне інфармацыі.

Васіль Жуковіч, беларускі пісьменнік:

— Праз гэту кнігу аўтар прапусціў свае веды, назіранні, даследаванні, вопыт і пачуцці.

Ірына ЗАЯЦ.

Светлай памяці актрысы Клімавай, лэдзі Макбет

Біяграфічная даведка:

Аляксандра Івануна Клімава нарадзілася 1 кастрычніка 1921 года ў вёсцы Затаболаўка Кустанайскай вобласці (Казахстан). Скончыла Вышэйшае тэатральнае вучылішча імя Шчэпкіна (1949. Курс В. Пашэннай). Працавала ў тэатрах Магнітагорска, Адэсы, Кіева, Харкава. З 1956 года — у Мінску, у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага. Дэбютавала там у ролі камісара ("Аптымістычная трагедыя" У. Вішнеўскага) і адразу набыла вядомасць. Стала лаўрэатам "Прыбалтыйскай вясны-57". Іграла на сцэне, здымалася ў кіно.

Імя А. Клімавай значыцца ў Сусветнай тэатральнай энцыклапедыі як выдатнай жанчыны-актрысы XX стагоддзя. Многія гады Аляксандра Івануна сумяшчала творчасць і актыўную грамадскую дзейнасць, з'яўляючыся членам Савета камітэта абароны міру, камісіі па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях пры Саўеце Міністраў СССР, камісіі БССР па справах ЮНЕСКА, упраўлення Беларускага саюза тэатральных дзеячаў, старшыней Рэспубліканскай ваенна-шэфскай камісіі.

Памерла 13 мая 2005 года на 84-м годзе жыцця.

Грымёрны столік, стул, тэатральная атрыбутыка і аксэсуары, асабістыя рэчы — гэта ўтульны куток вядомай артысткі Беларусі і СССР Аляксандры Клімавай, куток яе памяці. Падрыхтаваны супрацоўнікамі Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры. Мемарыяльная экспазіцыя адкрыецца ў пачатку снежня. А пакуль цёплымі словамі, светлым сумам у вачах дакрануліся да жыцця і лёсу неверагодна таленавітай актрысы яе сябры, калегі і блізкія людзі. Адбылося гэта 17 кастрычніка на вечарыне ў гонар 85-годдзя з дня нараджэння Аляксандры Клімавай.

Мастацтва для актрысы было сэнсам жыцця. Пакуль жыве памяць аб яе творчасці, святло яе душы не можа згаснуць. Усведамляючы гэта, сын А. Клімавай, заслужаны артыст Беларусі Андрэй Душачкін, перадаў у музей яе рэчы. Сапраўднае багацце — ад дзяржаўных узнагарод, сярод якіх ордэн Францыска Скарыны, ордэн Дружбы народаў і прыз "Крыштальная Паўлінка", да тэатральных касцюмаў і атрыбутаў, і, самае галоўнае — два жывапісныя партрэты, фотартрэт артысткі і любімая кніга "Санеты" В. Шэкспіра з закладкай — цяпер складае калекцыю музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры.

Дзякуючы сяброўству Андрэя Душачкіна з супрацоўнікамі музея, з'явілася магчымасць сустрэцца і адзначыць юбілей артысткі.

У музычнай зале музея сабраліся госці. Гаварылі пра творчасць прыгожай, таленавітай жанчыны. А творчасць Аляксандры Клімавай — 80 гадоўных роляў класічнага і сучаснага рэпер-

туару ў п'есах Вільяма Шэкспіра, Льва Талстога, Міхаіла Лермантава, Максіма Горкага. Рэпертуар Аляксандры Івануны называлі каралеўскім, а яе — Каралевай тэатра. Пранікнёна на сустрэчы выступалі дырэктар тэатра імя М. Горкага Эдуард Герасімовіч, заслужаны артыст Беларусі, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага драматычнага тэатра імя М. Горкага Барыс Луцэнка, загадчык аддзела навуковага апісання дакументаў асабістага паходжання Беларускага дзяржаўнага музея-архіва літаратуры і мастацтва Валянціна Данекіна, драматург Андрэй Карэлін і іншыя госці.

Мастацкай часткай мерапрыемства была пастаноўка ўрыўкаў са спектакля памяці Аляксандры Івануны Дзяржаўным народным

тэатрам "Жывая планета". Аляксандра Клімава пры жыцці сябрывала з маладымі артыстамі. Яны рабілі з ёй "капуснікі", слухалі яе як крыжытка і настаўніка. І ў гэты вечар яны ігралі на сцэне для Аляксандры Клімавай. Для яе гучала музыка ў выкананні Георгія Чазарава.

27 кастрычніка ў Мінску адбылося адкрыццё мемарыяльнай дошкі памяці Аляксандры Клімавай. Яе вобраз, як і вобразы мужчынскіх жанчын, у якія яна так нахвнёна пераўвасаблялася, захавуюцца ў сэрцы нашога.

Марына ГАБРЫЯНІК.
НА ЗДЫМКАХ: А. КЛІМАВА (1949 год); мемарыяльны куток у Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры.
Фота з архіва музея і аўтара.

"Я з тых краёў, куды буслы вяртаюцца"

Вольга САКАЛОВА нарадзілася на Гомельшчыне ў гарадскім пасёлку Азарычы. Скончыла філалагічны факультэт мінскага педуніверсітэта імя Максіма Танка (раней педінстытут імя Максіма Горкага). Доўгі час выкладала літаратуру ў школе. Зараз на пенсіі. Захапляецца паэзіяй, сама піша вершы. Кіруе клубам "На-тхненне" пры Палацы ветэранаў.

Вольга САКАЛОВА

І цягне дадому, і сніцца мне часта —
І вёска Холма, і матчына хата...

І зімы, і вёсны, і гарачкі-горкі...
І песні, што часта спявалі да зоркі...

І квецень, і травы, і золкавы ранак,
І ветрык ласкавы, і вымыты ганак...

І сніцца — з парога ўжо
дыхаю хлебам,
І сніцца дарога да роднага неба...

І маці на ганку мяне сустракае...
І цяха бяглянку сваю спавядае...

І сніцца ў лесе сцяжыначка-стужка...
І кліча Палессе дамоў палашучку...

А я ўсё не еду, усё часу не маю...
Гаю твае беды здалёку, мой краю,

Даруй жа, мой краю,
не час тут павінен,
Што сцежкі ў сэрцы
жывуць успамінам...

2001 год.

За рукі Вашы памалюся, мама,
Што столькі вёдзер цяжкіх паднялі...
За вочы Вашы памалюся, мама,
Што столькі слёз
пальновых пралілі...

За ногі Вашы памалюся, мама,
Што столькі сцежак
росных абышлі...

За вусны Вашы памалюся, мама,
Што словам добрым
па жыццю мяне вялі...

За долю Вашу, мама, памалюся,
За ласку і за сонейка ў душы...
За сэрца Ваша, мама, памалюся,
За кожны крок,
што лёс для Вас наваражыў...
2004 год.

І сёння не ў пары,
І ўчора — адна,
А ўжо — акуллары,
А ўжо — сіўзна...

А я ўсё смяялася —
Не ўзыходзіць зара,

А я ўсё баялася —
Кахаць не пара...

То хлопцы крывыя,
То сцежка ў расе,
То думкі благія,
То я не ў красе...

То лысы, то млявы,
То боб, то гарох,
То левы, то правы,
То есць... аж за трох...

Чакала ўсё прынца
З далёкіх краёў,
А выйшла, што прынцып
Узяў ды і падвёў...

І ўсё ж я не ў крывідзе
На ўвесь белы свет,
А мо хто і выйдзе
І знойдзе мой след?!

Не ўдалася красою,
Як дзялілі — праспала...
А ўдалася касою,
І ў карону прыбрала...

Ад душы адганяла
Усе цёмныя хмары,
А ў касу заплятала
Свае светлыя мары...

І краса расцвітала
У маім сэрцы няспешна...
А каса распляталася
У маім веснак нягрэшных...

Не ўдалася красою,
Як дзялілі — праспала...
А ўдалася душою —
І ў карону прыбрала...

Я Вас выткала з тайны светлай,
З найчысцейшых вытокаў душы.
І з кужэльнае ніты... і з срэбнай...
Нехта зверху шапнуў: "Не спяшы..."

Я Вас выткала з ружаў белых,
З дабрый... і з сумненняў душы,
Паспяшала насустрач нясмела,
Нехта зверху шапнуў: "Не спяшы..."

Я Вас выткала з сініх мрояў,
З туманоў... і з пляшотнай душы.

А сустрэла ў разладдзі з сабою —
Нехта зверху шапнуў: "Не грашы..."

"Не спяшы..." — рассыпалася неба,
"Не грашы..." — закліналі вятры,
"Не грашыла..." — зараз не трэба,
Мабыць, ічасцю не выйшла пары...

А я ж ткала каханню ўзоры,
І вясна палымнела ў душы.
Ах, навошта з далёкіх сузор'яў
Нехта зверху шапнуў: "Не грашы..."

Я жыву паміж летам і восенню...
Адно грэе... другое халодзіць...
А мне дня б яшчэ светлага...

з прасінню.

Толькі ён у мой двор не заходзіць...

Хай валожкі даўно ўсе скошаны...
Хай антонаўкі сыплюцца долу...
А каханне слязінай няпрошанай
На далоні ўпадзе без дазволу...

Лета кінула песняй буслінаю...
І лістою восень цярушыць...
Як прымаць мне іх нопу шчымлівую?..
Як гармонію іх не парушыць?..

Я жыву паміж летам і восенню...
Адно грэе... другое халодзіць...
А мне дня б яшчэ светлага...
з прасінню...

Толькі ён у мой двор не заходзіць...

Я з тых краёў,
куды буслы вяртаюцца,
Я з тых палёў,
дзе кветак — не злічыць...
Я з тых бароў, што песняй адгукаюцца,
Я з той зямлі,
што ўбачыў — не забыць...

І там рака цячэ мая няпоўная,
І там бярозак белы карагод...
І там сцяжыначка мая няроўная,
І там каханне першы паварот...

І хоць спяшу, а стрэчы сталі рэдкімі...
І хоць заву, голас не пачуць...

І хоць малю,
а памяць — горыч-сведкаю...
І хоць прашу, а госціяй — не завуць...

Я з тых краёў,
куды буслы вяртаюцца,
Я з тых палёў, дзе кветак —
не злічыць...

Я з тых бароў,
што песняй адгукаюцца,
Я з той зямлі, што ўбачыў —
не забыць...

Усё вяртаецца на кругі свае...

Старажытны гандлёвы водны шлях "з варагаў у грэкі" становіцца актуальным праз дзесяць вякоў

Пра даследаванне гэтага воднага шляху і яго адалінавання наш карэспандэнт Рэгіна ГАМЗОВІЧ напярэдня расказаць вядомага гісторыка-археолога, пісьменніка, падарожніка, чалавека з шырокімі поглядамі, які ўмеў бачыць і адстойваць дзяржаўны інтарэсы нашай краіны, стратэгічна важныя ў будучым, заснаваныя на гістарычных транскантынентальных сувязях далёкага мінулага, ініцыятара грандыёзных праектаў, якія воююць у гісторыю, Сяргея ТАРАСАВА.

— Як вядома, шлях "з варагаў у грэкі" ўзнік і дзейнічаў на нашай тэрыторыі з IX стагоддзя. Асабліва актыўна ён выкарыстоўваўся ў X — пачатку XI стагоддзя, калі гандлёвая сувязь скандынаўскіх краін і нашы інтарэсы былі ў першую чаргу звязаны на краіны Арабскага Халіфата. Менавіта адтуль да нас паступала серабро ў выглядзе манет — дырхемаў, розныя ўпрыгожанні, шаўковыя тканіны і іншыя тавары, нават з далёкай Індыі, а адсюль, з поўначы, везлі футра, зерне, мёд, драўніну, зброю, мячы і іншыя тавары.

Прыблізна ў той жа час стаў дзейнічаць і Бурштынавы шлях. Увогуле, гэта было звязана з распаўсюджаннем скандынаваў па ўсёй Еўропе. Яны пачалі заваёўваць Еўропу: прыходзілі з вялікім войскам, на караблях. Аднак не толькі мячом праводзілася гэтая палітыка, але і дыпламатыя, і гандлем. І вось тады, калі скандынавы на сваіх рухомах ладдзях, дракараў і сніткараў паказалі, што можна звязаць поўнач з поўднем, гэты гандаль якраз і актывізаваўся на нашых землях. Заходняе адгалінаванне ад шляху "з варагаў у грэкі" — з Балтыйскага мора па Вісла, Заходняму і Паўднёваму Бугу і па Нёмане, Прыпяці ў Днепр, затым у Чорнае мора — мы называем Бурштынавым шляхам. Гэты шлях вельмі цікавы тым, што дазваляюць зразумець транскантынентальныя сувязі паміж народамі. У часы, калі з'явіліся сухапутныя шляхі, а потым і чыгуначныя, рачныя, водныя шляхі адышлі на другі план. Буйныя прыстані ў Полацку, Віцебску, Пінску, Тураве, Давыд-Гарадку, Берасці, Гародні занялі, патрэба ў іх адпала. Але прыходзіць час, калі ўсё пераасэнсоўваецца. Менавіта наш час такі. Калі меркаваць з эканамічнага пункту гледжання, то ва ўсім свеце самы танны транспарт — гэта водны. Не дарма будуць такія магучыя танкеры, каб перавозіць нафту, зерне і іншае.

Мы з гісторыкам Андрэем Кіштымавым ужо шэсць гадоў прымаем удзел у экспедыцыях, даследуючы былыя водныя шляхі "з варагаў у грэкі". Прайшлі разам з украінскімі калегамі так званым Шаўковым шляхам на Доне ў Чорнае мора, па Азоўскім моры і пераканаліся, што там вельмі актыўны рух суднаў і тавараабмен — значыцца, гэта выгадна. Прайшоўшы амаль 12 тысяч кіламетраў па ўнутраных рэках гэтага шляху і па трох марах, магу сказаць, што ёсць гістарычная перспектыва ў развіцці рачных шляхоў зносін. Рэкі як звязвалі нас, так і звязваюць. Многія рэкі закінутыя і на сённяшні дзень цяжкапраходныя — Заходні Буг ці Ловаць у верхнім цячэнні, ды і Нёман ад Стоўбцаў да Мастоў. Рэкі — частка жывой прыроды. Ніколі не забуду — на Заходнім Буге на польскай тэрыторыі ішоў з лоцманам-палякам уперадзе на лодцы, а ззаду ішоў наш карабель "Сварог" (натурная копія ладзі дзесятыга стагоддзя), і пабачыў раптам вялікі прыток, якога не было раней. Лоцман растлумачыў, што калі была моцная паводка, калі ў Карпатах выпалі дажджы, то рака перацяла сабе новае русла, прытым, настолькі моцна, што быў змыты бераг разам з дрэвамі. У выніку такіх паводак мяняецца не толькі русла, а і яго глыбіня, шырыня, фарватар. Але ў прычыце, каб аднавіць суднаходства на такіх праблемных рэках, дастаткова пабудоваць некалькі плацін са шлюзамі, каб можна было прапусціць караблі, а плаціна падыема ваду. Такім жа чынам ва Украіне пазваліся парогаў, калі была пабудавана ГРЭС, і ўсе камяні апынуліся пад вадою. Тое самае можна зрабіць у нас. Летась мы ажыццявілі праект "Вялікі Нёман-Нямунас" і можам сказаць, што ад Друскінінкі да Стоўбцаў Нёман вельмі бурлівы і камянішым, але ўжо на поўнач ад Алітуса да Каўнаса вада лёгка і глыбока, таму што пабудавана Каўнаская плаціна, і вадасховішча як бы падпірае ўзровень вады, таму рухацца там лягчэй.

На вялікі жаль, паходы разам з украінскімі калегамі скончыліся. Іх праграма выканана. І ў гэтым годзе Пасольства Літвы ў Беларусі звярнулася да нас з просьбай прыняць удзел у праекце "Вялікі Нёман-Нямунас" у якасці капітанаў. Ідэя такога паходу была выказана Яўгенам Будзінасам, падтрымана на той момант паслом Літвы ў Беларусі Петрасам Вайтыку-

насам, які зараз стаў міністрам замежных спраў Літвы, рознымі ўстановамі — міністэрствамі культуры, спорту і турызму, воднай гаспадаркі, прыватнымі фірмамі, газетай "Туризм и отдых", кампаніяй "Рыф-тур", турыстычнай кампаніяй "Дудуткі-тур". Праект доўгатэрміновы. Ідэя ў тым, што Нёман — жыццёвая артэрыя дзвюх нашых краін, ён звязвае Беларусь і Літву і дае магчымасць для Беларусі выхаду ў Балтыйскае мора. Апрача іншага, цікавыя нашы гістарычныя карані — Нёман праходзіць недалёка ад Навагрудка — былой сталіцы Вялікага княства Літоўскага, рэзідэнцыі князя Міндоўга, даходзіць да Каўнаса, дзе заўсёды ў жніўні адзначаецца свята літоўскай дзяржаўнасці, таксама звязанае з Міндаўгасам і з яго каранаваннем. Гэта першае. Па-другое, уздоўж гэтай ракі вельмі цікава ажыццяўляць на сённяшні момант турыстычныя праграмы. У нас паспяхова развіваецца агратурызм або сельскі, вясковы турызм, і нам цікава было пабачыць, што ў Літве такі турызм крочыць сямімільнымі крокамі. Прымаюць турыстаў з усёй Еўропы. Такім чынам, ідэя сувязі па рацэ Нёман скіравана на садзейнічанне развіццю турызму ў нашых краінах.

Сёлетні водны паход пачаўся ў пасёлку Навасёлкі пад Мастою на тэрыторыі Беларусі. З узбярэжжа Балтыйскага мора літоўскай калегі прывезлі дзве драўляныя пласкадонныя лодкі, зробленыя па аналагам лодак курдскіх рыбакоў (яны называюцца курнас) — на шэсць вёсел, з ветразем, 7-8 метраў даўжыні, якія маглі змясціць дзесяць чалавек. Мы спусцілі іх на ваду, разбілі на групы экіпаж. Астаннія былі пасажыры — навукоўцы, карэспандэнты з Літвы і Беларусі. Было некалькі цікавых прыпынкаў: на археалагічных раскопках найстаражытнейшага пасялення часоў каменнага веку ў Беларусі пад Гроднам, якімі кіраваў выкладчык Белдзяржуніверсітэта Віктар Абухоўскі; экскурсія па Гродне, па Аўгустоўскім канале. Фінішавалі ў Друскінінкі. Экспедыцыя была нядоўгая, усяго тыдзень, яе ўдзельнікам не трэба было думаць пра харчаванне, нават палаткі ставілі да нашага прыходу ў пэўныя пункты. Аднак лёгкім гэты паход назваць нельга. Здаралася, што мой карабель, які быў крышку лягчэйшы, замест запланаванага часу ў 18 гадзін прыходзіў у 21 гадзіну, а другі карабель прыходзіў у 23-24 гадзіны. Траплялі на мель, прыходзілася, як бурлакам, цягнуць карабель на сабе і здымаць з камяню. Але дайшлі, усе жывыя, нікога не згубілі, нічога не пабілі... Нават выяву Перуна або па-літоўску Пяркунаса, якога зрабілі з дрэва. Гэта такі пераходны сімвал праекта, які будзе мацавацца пад-

час водных паходаў і на іншых суднах. У Друскінінкі адбыўся семінар, дзе абмяркоўваліся пытанні гістарычнага развіцця нёманскага рэгіёна, пытанні развіцця турыстычнага бізнесу, агульных культурных і этнічных сувязяў. Там было запланавана праводзіць такую экспедыцыю і надалей. Тыдзень таму на сустрэчы зацікаўленых бакоў мы склалі маршрут працягу гэтага праекта "Нёман-Нямунас-2". Ён будзе большым і па часе, і па адлегласці. Яркуюцца яго пачаць на польскім баку ў Аўгустове, прайсці цалкам Аўгустоўскі канал і па беларускай тэрыторыі, і па польскай, потым па Нёмане да Каўнаса. Будзем выкарыстоўваць тая плавальныя сродкі, якія ёсць у кожнай краіне, бо правесці адзін карабель праз тры мяжы ня проста. У Польшчы ў Аўгустове ёсць такія невялікія турыстычныя парадзікі, падобныя будуюцца ў Беларусі для руху па Аўгустоўскім канале, аналагічныя судны ёсць у Літве. Такое судна ходзіць ад Алітуса, ніжэй па Нёмане да Каўнаса ён дайсці можа, але ад Друскінінкі да Алітуса прыйдзеца спляўляцца на чымсьці іншым, зараз не магу сказаць, што гэта будзе — плыты, байдаркі, катамараны... Ідэя ў тым, што Нёман і Аўгустоўскі канал дазваляюць не толькі звязаць усе тры нашы краіны ў адзін маршрут, у адзін еўрарэгіён, але і зрабіць гэты маршрут кальцавым — з Аўгустоўскага канала мы трапляем у Вісла, з Віслы ў Гданьск, у Балтыку, з Балтыкі ў Нёман, а з Нёмана зноў у Аўгустоўскі канал. Унікальная турыстычная з'ява, якая яшчэ і падмацавана цікавымі гістарычнымі звесткамі і матэрыяламі, своеасаблівай прыродай, экалогіяй. Калі гэты маршрут будзе развівацца, усе культурныя, гістарычныя, эканамічныя сувязі нашых краін будуць развівацца найлепшым чынам і ўзаемавыгадна.

Што да перспектывы, то неабходна прайсці Нёман ад яго вытокаў. Нёман мае прытокі, іх таксама трэба вывучыць. Яны таксама праходзяць і па нашай тэрыторыі, і па літоўскай, як, напрыклад, Вілія. Такім чынам, мы будзем пашыраць біяграфію гэтага праекта, прыцягваць усё новых людзей да яго рэалізацыі, установы, фірмы. Хацелася б збудоваць у Беларусі нешта драўлянае накітаваліх віцінаў, што хадзілі па нашых рэках яшчэ ў дзевятнаццатым стагоддзі, нават у пачатку дваццатага... На дзяржаўным узроўні падтрымка ёсць, але і прыватны бізнес больш можа далучыцца, тады б нашы задумы былі ажыццёўлены шырэй і цікавей.

НА ЗДЫМКАХ: на шляху экспедыцыі; лодкі і экіпаж. Фота з архіва экспедыцыі.

Чортава возера — анамальная зона?

На Чортава возера на беларуска-літоўскай мяжы адправілася цэлая навуковая экспедыцыя. Вучоныя лічаць возера анамальнай зонай, а мясцовыя жыхары расказваюць шматлікія легенды.

Спецыяльная брыгада вадалазаў, біёлагі, экалагі і гісторыкі — навуковая экспедыцыя стартвала на Чортавай Парэчскай гары, помніку прыроды. Чортава возера — вадаём сумна вядомы ў мясцовых вёсках. У яго наваколлях не жывуць ні жывёлы, ні птушкі. У самім возеры нават рыба не водзіцца.

Мясцовы даследчык Іван Гаўрышкі адсутнасць жыцця ў наваколлях возера звязвае з легендай аб трафеях Напалеона. Паводле яе, у 1812 годзе, адыходзячы з Масквы, французскі імператар загадаў пераплавіць нарабаваныя каштоўнасці і вывезці іх у Еўропу. 500 кілаграмаў золата і пяць тон серабра... Абоз суправаджалі салдаты спецыяльнага Надвісянскага легіёна. Аднак скарбы зніклі і дагэтуль не знойдзены. Гаўрышкі ўпэўнены: нарабаванае ляжыць на дне Чортавага возера.

З усіх гучных легенд пакуль атрымалася развясці толькі гісторыю аб дзіўным начным свячэнні на возеры. Аляксей Манько, магiстрант фізічнага факультэта ГрДУ імя Я. Купалы сцвярджае, што падобныя свячэнні ўзнікаюць на могілках, дзе ідзе працэс распаду арганічных злучэнняў: бактэрыі могуць ствараць люмінесцэнцыю, гэта значыць — свяціцца ў цемнаце.

Манетны двор

"Рагвалод Полацкі і Рагнеда" якасцю "пруф"

На ачынены банк Рэспублікі Беларусь 9 лістапада 2006 года выпускаюць у абарачэнне памятныя манеты "Рагвалод Полацкі і Рагнеда" серыі "Умацаванне і абарона дзяржавы": сярэбраную — наміналам 20 рублёў, медна-нікелевую — наміналам адзін рубель.

Манеты адкачанены: сярэбраная — якасцю "пруф", медна-нікелевая — "пруф-лайк". Тыраж сярэбранай — 5 000 штук, медна-нікелевай — 5 000 штук.

Памятныя манеты, выпушчаныя ў абарачэнне, з'яўляюцца законным плацёжным сродкам Рэспублікі Беларусь, абавязковым да прыёму па намінальным кошыце пры ўсіх відах плацяжоў без усялякіх абмежаванняў.

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

www. BELARUS 21.BY

Праект "Голас Радзімы" "Вітае Беларусь!" —
Belarus21.by — залаты лаўрэат
III Беларускага конкурсу Інтэрнэт-рэсурсаў —
"Інтэрнэт-прэмія" ТІВО-2005.

Газета

Голас Радзімы ў 52 краінах**Нацыя
ва ўмовах
глабалізацыі****У нумарах:****Беларусы ў свеце
Навіны з Беларусі
Карысна ведаць****Дзяржава і
дыяспара
Нацыянальныя
інтарэсы****Міжнароднае
супрацоўніцтва
Эканамічная
інтэграцыя****Гонар нацыі
Скарбонка
традыцый
Кантакты і
дыялогі****News in English****Пра
Беларусь
у Свеце****ГАЗЕТА, ЯКУЮ МОЖАШ ЧЫТАЦЬ І ТЫ!****Падпіска**ў Беларусі, Кыргызстане,
Латвіі, Літве, Малдове, Расіі,
Таджыкістане, Украіне.**63854**
індывідуальная**638542**
ведамасная**Адрас рэдакцыі:**Рэспубліка Беларусь
220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 44.
Тэл.: 288-11-97;
факс: 288-17-82
e-mail: golas_radzimy@tut.by**Атрыманне за мяжой**

Калі падпісацца няма магчымасці, атрыманне газеты можна аплаціць, даслаўшы ЧЭК на адрас рэдакцыі. Для краін Еўропы кошт падпіскі на год — 60 еўра, для ЗША, Канады, Аўстраліі, Аргенціны і іншых краін далёкага замежжа — 70 еўра.

**Чытайце "Голас Радзімы"
ў Інтэрнэце
www.Belarus21.by/gazeta**«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК.**ЗАСНАВАЛЬНІКІ:**Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Незалежнасці, 44.
Тэлефоны: (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (тэл./факс), 288 - 12 - 80, 284 - 76 - 56 (бухгалтарыя), 288 - 17 - 82.
Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82.**ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:**
<http://www.belarus21.by>Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 1296 экз. Заказ 652Г. Падпісана да друку
21. 11. 2006 г. у 12.00.
Газета набрана і зьяўляецца на рэдакцыйным настольна-выдавецкім
комплексе. Знакам R пазначаны рэкламныя матэрыялы.
Адрэсавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны
завулак, 3).
Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голас Радзімы», могуць не супадаць.
© «Голас Радзімы», 2006.